

RAPORT

OCENA ZAGADNIEŃ ZWIĄZANYCH Z OCHRONĄ MOKRADEŁ PUSZCZY KAMPINOSKIEJ W RAMACH PROJEKTU KAMPINOSKIE BAGNA POD KĄTEM WPŁYWU NA SPOŁECZNOŚCI LOKALNE

Opracowanie: Olga Zawada

WARSZAWA
23 kwietnia 2019

SPIS TREŚCI:

<u>RAPORT</u>	1
<u>WSTĘP</u>	3
<u>CZEŚĆ 1 – ANALIZA DANYCH</u>	4
<u>DEMOGRAFIA</u>	4
<u>PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ MIESZKAŃCÓW</u>	7
<u>WYKUPY DZIAŁEK PRZEZ KPN</u>	144
<u>OPADY NA TERENIE KPN</u>	199
<u>PRZEPŁYWY W GŁÓWNYCH CIEKACH KPN</u>	23
<u>CZEŚĆ 2 – ANALIZA WYWIADÓW</u>	25
<u>WYBÓR KANDYDATÓW DO WYWIADÓW</u>	25
<u>ANALIZA WYNIKÓW WYWIADÓW</u>	25
<u>WNIOSKI KOŃCOWE</u>	43

WSTĘP

Celem raportu jest ocena zagadnień związanych z ochroną mokradeł Puszczy Kampinoskiej w ramach projektu Kampinoskie Bagna pod kątem wpływu na społeczności lokalne. W szczególności, raport odnosi się do takich zagadnień jak:

- sytuacja materialna mieszkańców, w tym lokalny rynek pracy z uwzględnieniem w szczególności takich działań projektu jak: wykupy gruntów; przedsiębiorczość mieszkańców,
- sytuacja demograficzna mieszkańców zamieszkujących obszary, na który projekt Kampinoskie Bagna mógł mieć wpływ,
- świadomość ekologiczna i wiedza mieszkańców, w szczególności w kontekście zmian poczucia bezpieczeństwa związanego z realizacją działań ochrony czynnej oraz postaw w stosunku do działań Kampinoskiego Parku Narodowego, z uwzględnieniem m.in. takich działań projektu jak: remont grobli w miejscowości Sadowa, remonty przepustów umożliwiających odpływ wody z terenów zagospodarowanych rolniczo, prezentacje w szkołach, spotkania z mieszkańcami oraz inne działania komunikacyjne i promocyjne projektu;

Raport składa się z dwóch części. Pierwsza część jest analizą danych, próbą wyciągnięcia wniosków jakie są trendy i zależności pomiędzy zmiennymi. Druga część to podsumowanie 9 wywiadów przeprowadzonych z wybranymi reprezentantami lokalnych społeczności objętych projektem Kampinoskie Bagna. Wnioski końcowe zawarte w ostatniej części raportu są wspólne dla całości.

CZĘŚĆ 1 – ANALIZA DANYCH

DEMOGRAFIA

Analizę sytuacji społeczno- ekonomicznej mieszkańców wsi znajdujących się na terenie Kampinoskiego Parku Narodowego rozpoczyna analiza demograficzna regionu.

Działania w ramach projektu Kampinoskie Bagna miały miejsce w latach 2013- 2018. Pierwsze 3 lata to przede wszystkim gruntowne przygotowania do wdrożenia obejmujące analizy, symulacje, wywiady. Pod koniec 2015, a już w pełni od 2016 roku, rozpoczęło się wdrożenie projektu, a więc w tych latach należałoby przeanalizować migracje ludności na ww. terenach, by móc stwierdzić czy w okresie tym była ona większa, mniejsza, czy bez zmian. Niedostępność danych z tego okresu uniemożliwia przeprowadzenie takiej analizy. PESEL jest jednym ze źródeł danych, niestety ostatnie dostępne dane są z 2011 roku. Drugim są szacunki sołtysów, te są natomiast obarczone błędem¹.

By móc jakkolwiek oszacować trend oraz tempo zmian demograficznych w puszczańskich wsiach posłużyłam się dostępnymi danymi z lat wcześniejszych niż lata wdrażania projektu Kampinoskie Bagna. Dla porównania dołączyłam dane szacunkowe uzyskane od osób udzielających wywiadów, o których mowa w części drugiej raportu. Poniższa tabela zawiera zestawienie liczby mieszkańców w poszczególnych wsiach.

Tabela 1
Liczba ludności we wsiach na terenie KPN

	baza PESEL	baza PESEL	baza PESEL	Spis ludności	Szacunkowe dane uzyskane podczas wywiadów
	1998	2002	2009	2011	2019
Aleksandrów	145	117	118	124	
	67	27	0	4	
Bieliny					
Brzozówka	192	193	187	189	
Buda	79	31	29	27	
Bromierzyk	28	18	0	0	
	42	15	0	12	
Cisowe					
Famułki Brochowskie	166	100	92	89	
Famułki Królewskie	143	67	49	36	
Grabina	34	13	0	11	
Górki	373	296	244	234	ok. 270
Granica	0	0	31	27	
Janówek	134	111	110	113	
Kępiaste	285	246	236	268	ok. 250
Kiścinne	99	80	72	70	

¹ Więcej informacji wraz z szacunkami sołtysów znajduje się w drugiej części raportu.

Korfowe	70	52	57	56	
Łubiec	198	179	171	183	
Miszory	248	194	195	178	ok. 200
Nowe Budy	11	0	0	0	
Nowa Dąbrowa	87	61	53	41	22
Roztoka	105	96	92	97	
Rybitew	150	79	46	30	
Sieraków	337	373	358	344	
Stara Dąbrowa	258	254	233	230	ok. 250
Truskawka	131	119	122	120	
Wiersze	128	119	100	89	
Zamość	138	90	80	73	
SUMA	3 648	2 930	2 675	2 645	
ZMIANA W STOSUNKU DO POPRIEDNIEGO OKRESU		- 718	-255	-30	

Źródło: GUS (poza ostatnią kolumną)

Analizując powyższą tabelę zauważalny jest trend – ubywa ludności zamieszkującej Kampinoski Park Narodowy. W różnych regionach odbywa się to w różnym tempie. Najwolniejszy odpływ ludności ma miejsce we wsiach we wschodniej części KPN, znajdujących się najbliżej Warszawy. W tabeli wsie te oznaczone zostały żółtym kolorem.

Druga grupa, w której liczby mieszkańców również spada stosunkowo wolno, to wsie znajdujące się przy trasie 579 oznaczone w tabeli kolorem niebieskim. Sąsiedztwo drogi przelotowej, czyli dobra komunikacja, a jednocześnie bliskość natury, powoduje, że wsie te są atrakcyjne dla mieszkańców, co tym samym oznacza wolny odpływ ludności. Dodatkowo wsie Łubiec i Kępiaste, nie będące włączone do obszarów wykupu prowadzonych przez KPN, posiadają plany zagospodarowania przestrzennego, a więc istnieje możliwość sprzedaży, budowy lub rozbudowy na określonych warunkach, bez każdorazowego starania się o zgodę na WZ od KPN, jak to mam miejsce w innych wsiach na terenie parku.

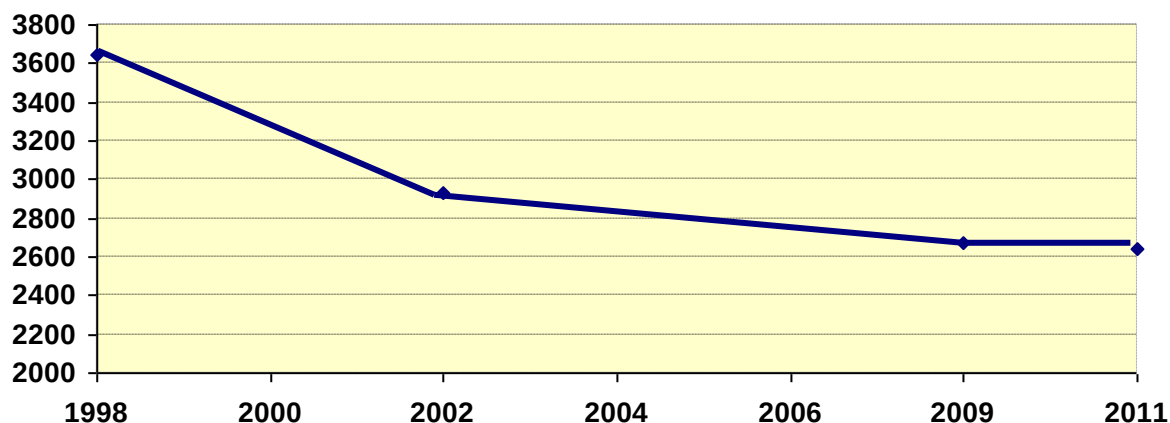
Pozostałe rejonu pustoszeją w szybszym tempie.

Wykres 1

Liczba ludności we wsiach na terenie KPN w latach 1998 - 2009²

² Dane z GUS z lat 1998, 2002, 2009, 2011 – patrz tabela 1, z pozostałych lat brak danych

Patrząc na trendy oraz datę ostatniego powszechnego spisu ludności można domniemać, że obecnie liczba mieszkańców wsi znajdujących się na terenie KPN wynosi ok. 2.000 osób.

Zupełnie inaczej wygląda sytuacja we wsiach znajdujących się w bliskim sąsiedztwie KPN, lecz poza jego granicami, w części wschodniej blisko Warszawy – tu liczba mieszkańców rośnie z roku na rok, co obrazuje poniższa tabela.

Tabela 2

Liczba ludności zamieszkująca miejscowości sąsiadujące z KPN od strony wschodniej

	baza PESEL	baza PESEL	baza PESEL	Spis ludności	Szacunkowe dane uzyskane podczas wywiadów
	1998	2002	2009	2011	2019
Adamówek	100	176	180	204	ok. 280
Kaliszki	231	239	246	286	ok. 300
Łosia Wólka	188	219	340	363	
Palmiry	227	254	264	370	
Izabelin Dziekanówek	239	375	356	424	ok. 500
Sadowa	439	542	623	660	
Laski	1910	2169	2052	2071	
Izabelin B	685	1026	1019	1058	ok. 1000
Izabelin C	1518	2469	2531	2685	
Hornówek	647	1409	1582	1854	
Lipków	304	517	799	933	
SUMA	6 588	9 395	9 992	10 908	
ZMIANA W STOSUNKU DO		+2 807	+597	+916	

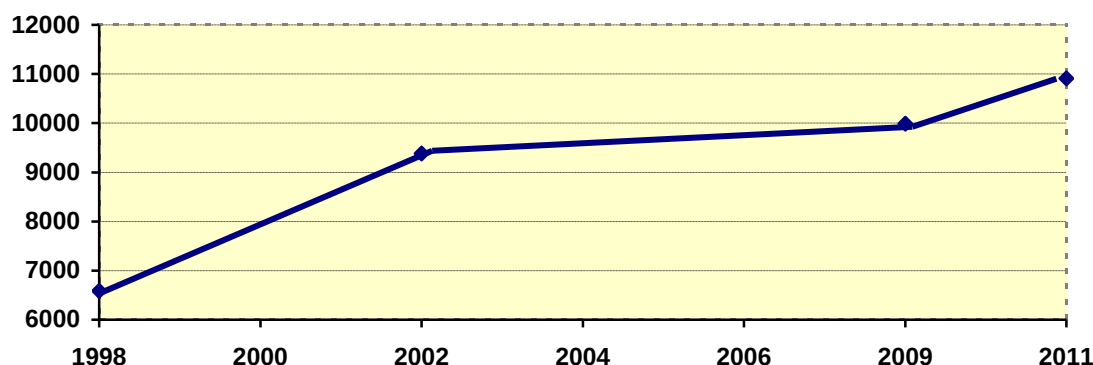

POPRIEDNIEGO OKRESU					
---------------------	--	--	--	--	--

Źródło: GUS (poza ostatnią kolumną)

Wykres 2

Liczba ludności we wsiach sąsiadujących ze wschodnimi granicami KPN w latach 1998 - 2009³

Napływający do sąsiadujących z wschodnimi granicami KPN mieszkańcy mogą być najbardziej liczną grupą zainteresowaną działaniami dokładnie odwrotnymi niż zakłada projekt Kampinoskie Bagna – chcieliby, aby problem podnoszących się wód gruntowych nie występował i ich nie dotyczył. Niewątpliwie w tych rejonach wskazana będzie największa dbałość o sprawny przepływ informacji pomiędzy REC a lokalną społecznością, wyjaśnianie założeń projektu, demonstracja rozwiązań, argumentacja oraz liczne spotkania informacyjne.

PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ MIESZKAŃCÓW

Miernikiem przedsiębiorczości mieszkańców danego rejonu jest m.in. liczba zarejestrowanych działalności gospodarczych na danym terenie, a także wielkość zarejestrowanych podmiotów.

Analogicznie do ilości mieszkańców, liczba zarejestrowanych działalności jest wyższa we wsiach we wschodniej części KPN oraz sąsiadujących ze wschodnimi granicami parku, niższa natomiast w środkowej i zachodniej części parku. Różnie natomiast wygląda trend, oraz różna jest wielkość rejestrowanych podmiotów.

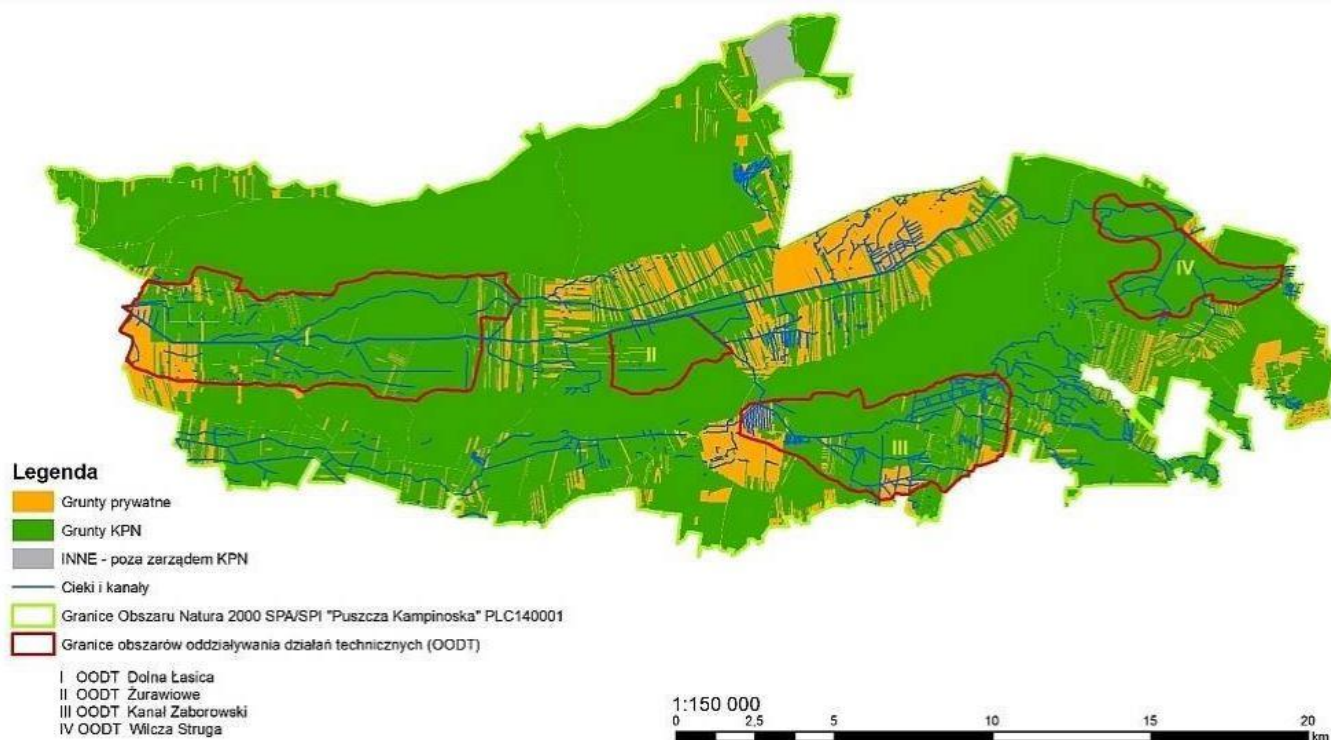
Nie wszystkie wsie znajdujące się granicach oraz otulinie KPN zostały poddane analizie. Dobór wsi do badania, wymienionych poniżej w tabelach, pokrywa się z obszarami działań projektu Kampinoskie Bagna.

Te obszary to:

- obszar I - Dolna Łasica
- obszar II – Żurawiowe
- obszar III – Kanał Zaborowski
- obszar IV – Wilcza Struga

³ Dane z GUS z lat 1998, 2002, 2009, 2011 – patrz tabela 2, z pozostałych lat brak danych

Poniższe 4 tabele prezentują liczbę zarejestrowanych działalności gospodarczych w poszczególnych wsiach w latach 2011-2017 mierzone co dwa lata.

Tabela 3

Liczba zarejestrowanych działalności gospodarczych we wsiach znajdujących się w bliskim sąsiedztwie Warszawy, w granicach lub sąsiadujące ze wschodnią częścią KPN, na mapie projektu Kampinoskie Bagna oznaczonej jako obszar IV Wilcza Struga

	2011	2013	2015	2017*
Adamówek	33	43	42	38
w tym rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo, rybactwo	0	0	0	0
Kaliszki	37	38	43	48
w tym rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo, rybactwo	1	1	1	1

Łosia Wólka	36	46	54	51
w tym rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo, rybactwo	3	2	1	1
Brzozówka	9	13	12	16
w tym rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo, rybactwo	0	0	0	0
Palmiry	34	43	45	47
w tym rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo, rybactwo	0	0	0	0
Sadowa	74	87	93	96
w tym rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo, rybactwo	0	0	0	0
Izabelin Dziekanówek	65	75	81	91
w tym rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo, rybactwo	0	0	0	0
SUMA	288	345	370	387
w tym rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo, rybactwo	4	3	2	2

*Dane: GUS, 2017 oznacza stan na 31.12.2017

Wsie z obszaru Wilcza Struga zamieszkuje 2 496 osób (2011). W rejonie tym zarejestrowanych jest 387 podmiotów gospodarczych. Współczynnik przedsiębiorczości (liczba podmiotów gosp./ na 100 mieszkańców) wynosiła w 2011 roku **11,5%**, w 2017 **15,5%** (prawdopodobnie trochę mniej, gdyż liczba mieszkańców od 2011 niewątpliwie wzrosła). Dla przykładu współczynnik przedsiębiorczości w całej gminie Czosnów, do której należą wsie obszaru Wilcza Struga, wynosił w 2011 roku **11,8%**, a w 2017 roku **14%**. Oznacza to, iż bliskość KPN nie ma wpływu na przedsiębiorczość ludności zamieszkującej sąsiadujące z parkiem wsie i jest ona na zbliżonym poziomie, co w innych wsiach gminy Czosnów.

Tabela 4

Liczba zarejestrowanych działalności gospodarczych we wsiach znajdujących się w środkowej części KPN, przy trasie 579, na mapie projektu Kampinoskie Bagna oznaczonej jako obszar III Kanał Zaborowski.

	2011	2013	2015	2017*
Kępiaste	11	12	12	14
w tym rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo, rybactwo	0	0	0	0
Łubiec	13	13	14	15

w tym rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo, rybactwo	0	0	0	0
SUMA	24	25	26	29
w tym rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo, rybactwo	0	0	0	0

*Dane: GUS, 2017 oznacza stan na 31.12.2017

Wsie z obszaru Kanał Zaborowski zamieszkuje 451 osób (2011), aktualnie, biorąc pod uwagę trendy demograficzne, prawdopodobnie więcej. W rejonie tym zarejestrowanych jest 29 podmiotów gospodarczych. Współczynnik przedsiębiorczości (liczba podmiotów gosp./ na 100 mieszkańców) wynosiła w 2011 roku **5,3%**, w 2017 **6,4%** (prawdopodobnie nieznacznie mniej, gdyż liczba ludności od 2011 wzrosła). Dla porównania w gminie Leszno, do której należą wsie obszaru Kanał Zaborowski współczynnik przedsiębiorczości wynosił **9,8%** w 2011 roku i **11,5%** w 2017 roku, a więc przedsiębiorczość mieszkańców Łubca i Kępiastego odbiega od średnich w gminie. Może to mieć związek z koncentracją działalności gospodarczej w gminie na terenie miasta Leszno, a także większego niż w całej gminie odsetka osób starszych; młode pokolenie ucieka do miast.

Mimo, iż odsetek mieszkańców prowadzących działalność gospodarczą we wsiach Łubiec i Kępiaste jest prawie dwukrotnie niższy niż w całej gminie Leszno, to trend wzrostowy jest zachowany. Zarówno w gminie, jak i w obszarze Kanał Zaborowski liczba rejestrowanych działalności pomału rośnie. W przypadku Łubca i Kępiastego może mieć to związek z powolnym napływem mieszkańców, który jest konsekwencją wyłączenia tych wsi z obszaru wykupu gruntów prowadzonych w KPN od lat 70-tych i atrakcyjnym położeniem wsi, a także bliskością trasy 579.

Tabela 5

Liczba zarejestrowanych działalności gospodarczych we wsiach znajdujących się w środkowej części KPN na mapie projektu Kampinoskie Bagna oznaczonej jako obszar II Żurawiowe.

	2011	2013	2015	2017*
Stara Dąbrowa	8	5	8	11
w tym rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo, rybactwo	0	0	0	0
Nowa Dąbrowa	1	1	1	1
w tym rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo, rybactwo	0	0	0	0
Górki	16	17	19	16
w tym rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo, rybactwo	2	2	2	2
Zamość	2	1	1	1
w tym rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo, rybactwo	0	0	0	0
SUMA	27	24	29	29
w tym rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo, rybactwo	2	2	2	2

*Dane: GUS, 2017 oznacza stan na 31.12.2017

Wsie z obszaru Żurawiowe zamieszkuje 578 osób (2011), aktualnie, biorąc pod uwagę trendy demograficzne, prawdopodobnie mniej. W rejonie tym zarejestrowanych jest 29 podmiotów gospodarczych. Współczynnik przedsiębiorczości (liczba podmiotów gosp./ na 100 mieszkańców) wynosiła w 2011 roku **4,7%**, w 2017 **5,0%** (prawdopodobnie jest wyższy, gdyż od 2011 roku liczba mieszkańców zmalała). Dla porównania w gminie Leoncin, do której należą wsie obszaru Żurawiowe, współczynnik przedsiębiorczości wynosił w 2011 roku **7,7%**, a w 2017 **8,8%**. Podobnie jak w obszarze Kanał Zaborowski przedsiębiorczość mieszkańców wsi puszczańskich jest niższa niż pozostałych wsi gminy do której należą.

Tabela 6

Liczba zarejestrowanych działalności gospodarczych we wsiach znajdujących się w zachodniej części KPN na mapie projektu Kampinoskie Bagna oznaczonej jako obszar I Dolna Łasica

	2011	2013	2015	2017*
Famułki Królewskie	2	2	3	2
w tym rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo, rybactwo	0	0	0	0
Famułki Brochowskie	5	7	8	6
w tym rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo, rybactwo	0	0	0	0
Miszory	13	15	11	14
w tym rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo, rybactwo	0	0	0	1
SUMA	20	24	22	22
w tym rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo, rybactwo	0	0	0	0

*Dane: GUS, 2017 oznacza stan na 31.12.2017

Wsie z obszaru Dolna Łasica zamieszkują 303 osoby (2011), aktualnie, biorąc pod uwagę trendy demograficzne, prawdopodobnie mniej. W rejonie tym zarejestrowanych jest 22 podmioty gospodarcze. Współczynnik przedsiębiorczości (liczba podmiotów gosp./ na 100 mieszkańców) wynosiła w 2011 roku **6,5%**, w 2017 **7,2%** (prawdopodobnie jest wyższy, gdyż od 2011 roku liczba mieszkańców zmalała). Dla porównania współczynnik przedsiębiorczości w gminie Brochów, do której należą wsie obszaru Dolna Łasica, wynosił **8,7%** w 2011 roku oraz **8,9%** w 2017. Podobnie jak w obszarach Żurawiowe i Kanał Zaborowski współczynnik przedsiębiorczości mieszkańców jest niższy niż w gminach, do których wsie należą.

Podsumowując powyższe cztery tabele z czterech obszarów działania projektu Kampinoskie Bagna można powiedzieć, że:

- w sąsiedztwie obszaru Wilcza Struga liczba ludności jest największa i stale rośnie (2.496 osób w porównaniu do 1.332 we wszystkich pozostałych obszarach razem)
- w sąsiedztwie obszaru Wilcza Struga zarejestrowana jest największa liczba podmiotów gospodarczych i stale rośnie (387 w porównaniu do 80 we wszystkich pozostałych trzech obszarach)
- w obszarze Wilcza Struga największy odsetek mieszkańców decyduje się na prowadzenie działalności gospodarczej i wynosi on ok. 15%, podczas gdy w pozostałych trzech obszarach oscyluje wokół 5-6%
- W obszarze Wilcza Struga współczynnik przedsiębiorczości jest zbliżony do współczynnika gminy Czosnów, w przypadku pozostałych obszarów współczynniki przedsiębiorczości są nawet połowę niższe niż średnie w gminach, do których obszary należą. Można założyć, iż wsie obszaru Wilcza Struga są i będą najbardziej prężnie rozwijającym się rejonem spośród badanych.
- Projekt Kampinoskie Bagna nie wpłynął na poziom przedsiębiorczości lokalnych mieszkańców w żadnym z obszarów. We wszystkich czterech obszarach zachowane są trendy wzrostowe, podobnie jak w gminach do których obszary należą. Różnicą jest natomiast poziom przedsiębiorczości w ogóle – oprócz obszaru Wilcza Struga, w pozostałych trzech obszarach był w 2011 i pozostał w 2017 niższy niż w gminach. Powodem może być naturalny proces, trwający od lat, dotyczący wsi położonych dalej od dużych aglomeracji miejskich; starzenie się wsi, odpływ młodych do miast.⁴
- Projekt nie wpłynął również na liczbę działalności z grupy „rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo, rybactwo”, która nie zmienia się i od lat stanowi znikomy odsetek wszystkich (2015 – 2 podmioty, 2017 -2 podmioty).
- Można uznać, że projekt Kampinoskie Bagna jest neutralny i nie przekłada się na przedsiębiorczość w regionie.

Kolejnym interesującym wskaźnikiem pokazującym zamożność regionu oraz przedsiębiorczość jego mieszkańców zaraz po ilości działalności gospodarczych, jest ich wielkość. Poniższe zestawienia obrazują wielkość podmiotów zarejestrowanych w poszczególnych czterech obszarach (tych samych, co analizowane wyżej)

Wielkość zarejestrowanych działalności w poszczególnych obszarach.
Dane aktualne na dzień 31.12.2017

Tabela 7
Obszar Wilcza Struga – liczba i wielkość firm

	Liczba zarejestrowanych firm	Mikro 1-9 osób	Małe 10-49 osób	Średnie 50-249 osób
Adamówek	38	37	0	1
Kaliszki	48	44	4	0
Łosia Wólka	51	51	0	0
Brzozówka	16	16	0	0
Palmiry	47	45	2	0
Sadowa	96	94	1	1
Dziekanówek	91	86	4	1
SUMA	387	373	11	3

⁴ Więcej nt w drugiej części – analiza wywiadów

Tabela 8

Obszar Kanał Zaborowski – liczba i wielkość firm

	Liczba zarejestrowanych firm	Mikro 1-9 osób	Małe 10-49 osób	Średnie 50-249 osób
Kępiaste	14	14	0	0
Łubiec	15	15	0	0
SUMA	29	29	0	0

Tabela 9

Obszar Żurawiove – liczba i wielkość firm

	Liczba zarejestrowanych firm	Mikro 1-9 osób	Małe 10-49 osób	Średnie 50-249 osób
Stara Dąbrowa	11	11	0	0
Nowa Dąbrowa	1	1	0	0
Górki	16	15	1	0
Zamość	1	1	0	0
SUMA	29	28	1	0

Tabela 10

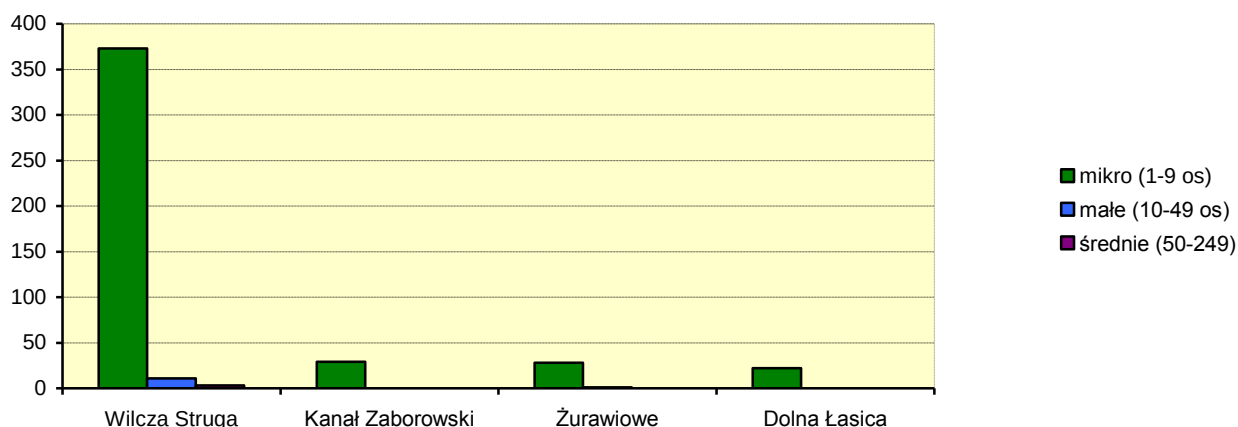
Obszar Dolna Łasica – liczba i wielkość firm

	Liczba zarejestrowanych firm	Mikro 1-9 osób	Małe 10-49 osób	Średnie 50-249 osób
Famułki Królewskie	2	2	0	0
Famułki Brochowskie	6	6	0	0
Miszory	14	14	0	0
SUMA	22	22	0	0

*Dane: GUS, 2017 oznacza stan na 31.12.2017

Wykres 3

Liczba i wielkość firm w poszczególnych obszarach w 2017 roku

We wszystkich badanych obszarach dominują mikro firmy zatrudniające od 1 do 9 osób. Jest ich łącznie 452. Najwięcej w obszarze Wilcza Struga. Nieliczne firmy małe zatrudniające od 10 do 49 osób występują w dwóch obszarach: Wilcza Struga – 11 podmiotów oraz Żurawiove – 1. Firm średnich zatrudniających od 50 do 249 osób odnotowano 3, wszystkie w obszarze Wilcza Struga.

Obszar Wilcza Struga charakteryzuje nie tylko największy odsetek mieszkańców prowadzących działalności gospodarcze pośród badanych obszarów, ale także największa liczba firm mikro, małych i średnich. Procesy stanowiące o przedsiębiorczości lokalnych społeczności wydają się być niezależne od bliskości, czy też działań KPN oraz projektu Kampinoskie Bagna. Mają one związek z czynnikami demograficznymi oraz bliskością aglomeracji warszawskiej.

WYKUPY DZIAŁEK PRZEZ KPN

Na terenie Kampinoskiego Parku Narodowego od lat 70-tych XX wieku prowadzony jest wykup gruntów na rzecz Skarbu Państwa. KPN ma prawo pierwokupu, oznacza to, że każdy właściciel ziemi znajdującej się na terenie Parku decydując się na sprzedaż działki, ma obowiązek poinformować o tym dyrektora KPN. Podobnie jest gdy spadkobiercy chcą działkę sprzedać, również zwracają się do dyrektora Parku. KPN wycenia wartość działki korzystając z wyceny niezależnego rzeczoznawcy.

Ilość wykupów na terenie KPN zależna jest od ilości środków, jakimi dysponuje w danym momencie Park. Wykupy działek finansowane są z różnych źródeł, w zależności od tego jakie projekty oraz fundusze są akurat realizowane i są to m.in. środki Unii Europejskiej, środki Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW), środki Państwowego Gospodarstwa Leśnego (PGL), środki Lasów Państwowych (LP), środki własne oraz środki z innych projektów celowych.

Czas oczekiwania na wykup jest bardzo różny i nie można go jednoznacznie określić. Wszystko zależy od dostępności środków na dany cel. Zasadniczo wykup odbywa się zgodnie z kolejnością napływających zgłoszeń. Wyjątkiem od tej zasady są np. szczególne sytuacje życiowe mieszkańców oraz specyficzne wymogi niektórych projektów (np. Kampinoskie Bagna).

Od 1975 wykupiono 11 183 ha, czyli około 82% powierzchni, która przeznaczona była do wykupu. Pozostało blisko 2 504 ha ziemi do wykupu. Powierzchnia całego KPN wynosi 38 544 ha, oznacza to, że jeszcze około 6,5% terenów KPN stanowią prywatne działki.

Tabela 11

Działki wykupione przez KPN w latach 2013 – 2018, w tym również w ramach projektu „Kampinoskie Bagna”, z podziałem na wsie

2013	
wieś	Liczba transakcji
Adamówek	3
Aleksandrów	1
Dąbrówka	3
Famułki Brochowskie	1
Famułki	2

2014	
wieś	Liczba transakcji
Brochów Łąki	2
Cebulice Duże	1
Dąbrówka	3
Famułki Brochowskie	1
Famułki Królewskie	1

2015	
Wieś	Liczba transakcji
Adamówek	1
Bieliny	4
Brochów Łąki	26
Brzozówka	1
Cisowe	1

Królewskie	
Górki	4
Granica	1
Izabelin Dziekanówek	1
Janówek	2
Kampinos	1
Karolinów	1
Kępiaste	2
Kiścinnie Krogulec	2
Laski	1
Łubiec	1
Mariew	1
Nowa Dąbrowa	1
Nowa Wieś Śladów	1
Roztoka	2
Rybitew	2
Sowia Wola	7
Stara Dąbrowa	5
Śladów	2
Truskaw	2
Wiersze	1
Zaborówek	4
SUMA	54

Famułki Łazowskie	1
Janówek	1
Kępiaste	2
Korfowe	1
Miszory	1
Pindal	1
Truskaw	2
Władysławów	1
Zaborówek	3
Zamość	1
SUMA	22

Cybulice Duże	1
Czeczotki	1
Dąbrówka	1
Famułki Brochowskie	12
Famułki Królewskie	1
Górki	5
Izabelin Dziekanówek	1
Kępiaste	1
Kiścinnie Krogulec	1
Korfowe	1
Kromnów	1
Laski	3
Lasocin	1
Mariew	2
Miszory	1
Nowa Dąbrowa	2
Nowa Wieś Śladów	3
Pindal	2
Roztoka	2
Rybitew	1
Sieraków	1
Sowia Wola	3
Stara Dąbrowa	6
Szymanówek	1
Śladów	1
Truskaw	3
Truskawka	1
Władysławów	1
Wólka	3
Zaborówek	1
Zamość	1
SUMA	98

2016	
wieś	Liczba transakcji
Brochów	10
Famułki Brochowskie	4
Izabelin Dziekanówek	1
Janówek	1
Kępiaste	9
Łubiec	10

2017	
wieś	Liczba transakcji
Aleksandrów	1
Bieliny	1
Bieliny Kampinoskie	1
Brochów Łąki	10
Famułki Brochowskie	5
Górki	2

2018	
Wieś	Liczba transakcji
Aleksandrów	1
Brochów Łąki	8
Brzozówka	1
Famułki Brochowskie	1
Górki	4
Grabina i	1

Stara Dąbrowa	1
SUMA	36

Józefów	1
Kępiaste	5
Koszówka	1
Laski	2
Łubiec	4
Marianów	1
Nowa Dąbrowa	4
Sieraków	2
Stara Dąbrowa	2
Szymanówek	1
Truskaw	3
Truskawka	1
Wiersze	2
Wojcieszyn	1
SUMA	50

Zaborówek	
Janówek	1
Kępiaste	1
Kiścinne	1
Korfowe	1
Laski	1
Ławy	1
Miszory	3
Roztoka	3
Rybitew	1
Sadowa	1
Sieraków	1
Szymanówek	2
Truskaw	6
Truskawka	1
Wiersze	1
Wólka	2
SUMA	43

Źródło: KPN

W latach 2013- 2018 przeprowadzono 303 transakcje wykupów, z czego 117 w ramach projektu Kampinoskie Bagna. Większość wykupionych działek to łąki. Mieszkańcy rezygnując z upraw (więcej na ten temat w drugiej części raportu, w analizie wywiadów) chętnie odsprzedawali często podmokłe łąki, z których nie korzystali. Niektórzy deklarują chęć sprzedania łąk znajdujących się poza terenem KPN, ale z nim graniczących (szczegóły: druga część raportu, analiza wywiadów).

Tak jak uzasadniono wyżej liczba wykupów zależy w głównej mierze od ilości dostępnych na nie środków w KPN. Liczba zgłoszeń do wykupu pokazuje natomiast ile jest działek, których właściciele gotowi są je sprzedać. Za zgłoszenie uznaje się wpłynięcie pisma do dyrekcji KPN o chęci sprzedaży działki. Kolejność wykupów nie pokrywa się z kolejnością zgłoszeń. Działka zgłoszona do wykupu w danym roku może być wykupiona w tym samym roku, bądź nawet parę lat później.

Tabela 12

Działki zgłoszone do wykupu w latach 2013 – 2018 z podziałem wsie

2013	
wieś	liczba transakcji
Aleksandrów	3
Adamówek	3
Famułki Królewskie	1
Górki	5
Izabelin Dziekanówek	1
Janówek	2
Józefów	1
Kiścinne	3
Korfowe	1
Koszówka	2
Mariew	1

2014	
wieś	liczba transakcji
Adamówek	1
Kępiaste	3
Kiścinne	3
Laski	2
Leszno	1
Łubiec	1
Nowa Dąbrowa	3
Pindał	1
Roztoka	1
Sieraków	1
Sowia Wola	1
Folwarczna	

2015	
Wieś	liczba transakcji
Bromierzyk	3
Brzozówka	1
Dąbrowa	2
Dąbrówka	1
Famułki Królewskie	2
Gorzewnica	1
Górki	5
Granica	3
Izabelin Dziekanówek	1
Janówek	2
Kępiaste	3

Miszory	1
Nowa Dąbrowa	1
Roztoka	2
Rybitew	3
Sowia Wola	1
Stara Dąbrowa	3
Szymanówek	1
Truskaw	4
Wiersze	1
Wólka	1
Zaborówek	1
Zamość	1
SUMA	43

Śladów	1
Truskaw	4
Truskawka	2
SUMA	25

Korfowe	1
Koszówka	3
Laski	1
Ławy	1
Miszory	1
Nowe Budy	1
Pindal	2
Roztoka	2
Sadowa	1
Truskaw	1
Wólka	2
Zamość	1
SUMA	41

2016	
wieś	liczba transakcji
Adamówek	1
Brzozówka	1
Dąbrówka	2
Famułki Królewskie	1
Górki	1
Nowe Budy	1
Janówek	1
Kiścinne	1
Kromnów	1
Laski	1
Miszory	2
Pindal	1
Roztoka	4
Sadowa	1
Sowia Wola	1
Stara Dąbrowa	1
Truskaw	3
Truskawka	1
Zamość	2
SUMA	27

2017	
wieś	liczba transakcji
Adamówek	1
Aleksandrów	1
Buda	1
Górki	2
Kiścinne	2
Laski	2
Łubiec	1
Miszory	1
Nowe Budy	1
Pindal	1
Rybitew	1
Sowia Wola	1
Stara Dąbrowa	1
Truskaw	1
Truskawka	1
Zaborówek	1
SUMA	19

2018	
Wieś	liczba transakcji
Adamówek	1
Aleksandrów	1
Dąbrówka	1
Górki	4
Izabelin Dziekanówek	1
Kępiaste	3
Laski	3
Łazy Leśne	1
Łubiec	1
Nowa Dąbrowa	1
Nowa Wieś Śladów	1
Nowe Grochale	1
Stara Dąbrowa	2
Truskaw	1
Truskawka	1
Wiersze	1
Wólka	1
SUMA	25

Źródło: KPN

Jak wynika z powyższego zestawienia, liczba zgłoszeń do wykupu waha się, w każdym roku jest inna. Dane z sześciu lat nie pozwalają na określenie trendu. Generalnie liczba zgłoszeń maleje, ale maleje też liczba działek będących w prywatnych rękach. Nie widać również zależności pomiędzy chęcią sprzedaży działki a mokrymi latami w Parku - bardzo mokry rok 2017 nie wpłynął na zwiększoną liczbę zgłoszeń.

Projekt Kampinoskie Bagna pozwolił na wykup terenów znajdujących się na terenie ochrony krajobrazowej, który do tej pory nie podlegał wykupom, ku zadowoleniu właścicieli tych działek, którzy od lat z nich nie korzystali i nie liczyli na możliwość szybkiej sprzedaży. Właściciele łąk

graniczących z KPN, nie podlegających wykupom w projekcie, deklarują chęć ich sprzedaży, co mogłoby powiększyć obszar KPN⁵

Poniżej znajduje się zestawienia terenów wykupionych w projekcie.

Tabela 13

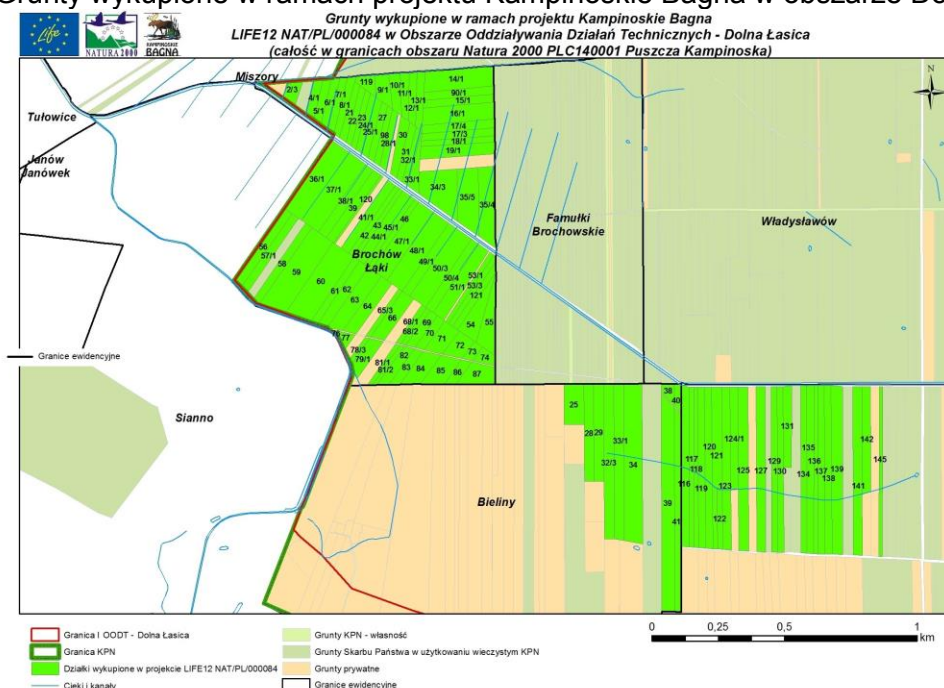
Wykupy w ha w ramach projektu Kampinoskie Bagna

	Famulki Brochowskie	Brochów Łąki	Bieliny Brochowskie	Bieliny	Kępiaste	Łubiec	SUMA
2015	20,17	31,99	2,75	5,34			60,25
2016	5,8	21,35		6,51	2,024	4,3378	40,0218
2017	9,07	19,49			0,5371	1,3307	30,4278
2018	1,93	10,26					12,19
SUMA	36,97	83,09	2,75	11,85	2,56	5,67	142,89

Źródło: REC

W sumie w 117 transakcjach wykupiono **142,89 ha** w ciągu 4 lat.

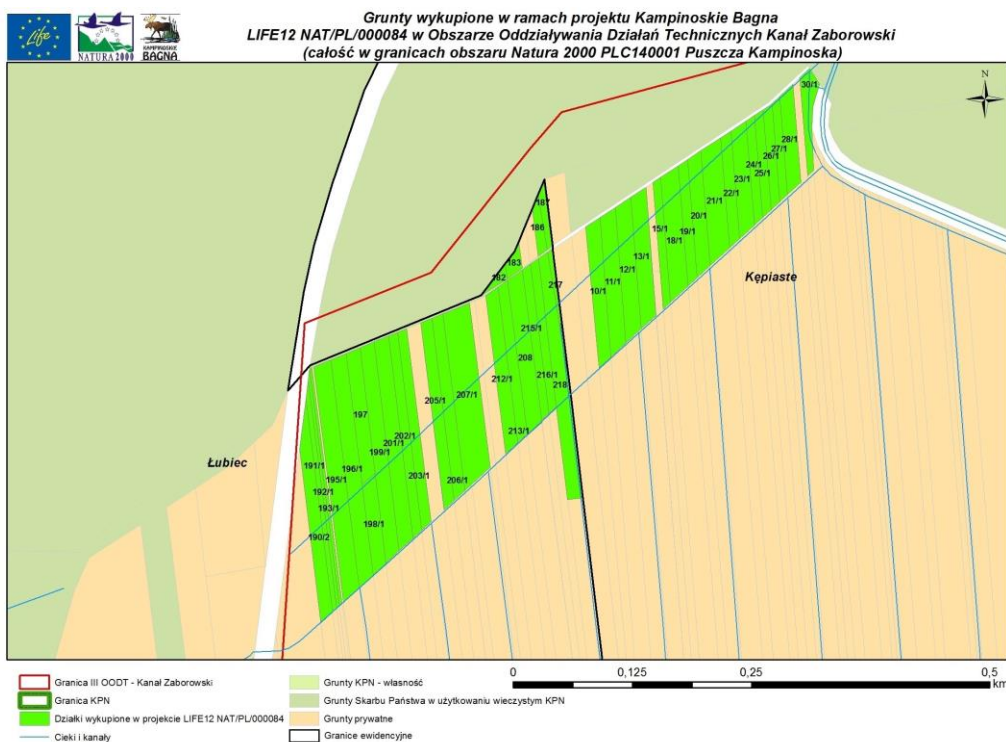
Grunty wykupione w ramach projektu Kampinoskie Bagna w obszarze Dolna Łasica

Grunty wykupione w ramach projektu Kampinoskie Bagna w obszarze Kanał Zaborowski

⁵ Więcej w części drugiej – analiza wywiadów

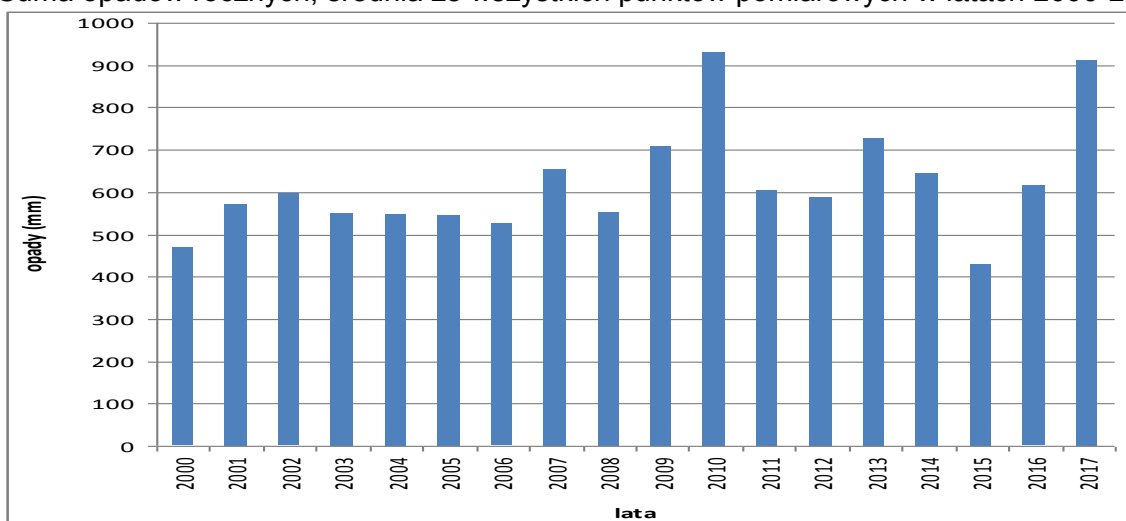
OPADY NA TERENIE KPN

Od roku 2000 KPN prowadzi dobowe pomiary opadów w ośmiu różnych miejscach na terenie parku. Miejsca te to: Dziekanów Leśny, Famułki Królewskie/ Miszory, Izabelin, Kiścinnie, Leszno, Pociecha, Rybitew, Wilków nad Wisłą.

By mieć lepsze wyobrażenie, który rok uznać za obfity w opady, a który za suchy, poniżej zobrazowane są uśrednione roczne opady ze wszystkich stanowisk pomiarowych na terenie KPN.

Wykres 4

Suma opadów rocznych, średnia ze wszystkich punktów pomiarowych w latach 2000-2017

Źródło: KPN

Jak widać z wykresu, najbardziej mokre lata w KPN to 2017 oraz 2010. Najbardziej suchy był rok 2015.

Poniżej zobrazowane są uśrednione roczne opady z wybranych dwóch miejsc pomiarowych na terenie KPN. Wybór miejsc podyktowany jest zasięgiem geograficznym projektu Kampinoskie Bagna. Oba miejsca znajdują się w obszarze oddziaływania projektu.

Tabela 14

Izabelin - roczne opady w latach 2000 - 2018

2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
469,5	571,3	595,7	551,5	548,2	546,3	526,7	655,3	552,5	709,1

2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
931,8	606,2	588	727,6	646,0	431,4	616,6	913,9	459,6

Z zestawienia wynika, że najbardziej mokre lata w Izabelinie to oznaczony na pomarańczowo rok 2017 oraz 2010, gdy średnio roczne opady osiągnęły ponad 900 mm. Najbardziej suchymi były oznaczone na żółto lata 2018, 2015 oraz 2000 z opadami poniżej 500 mm. Średnia opadów w latach 2000 – 2018 w Izabelinie wyniosła 613 mm.

Tabela 15

Famułki K./Miszory - roczne opady w latach 2000 - 2018

2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
300	464,6	544,6	430,8	484,3	476,7	496,4	497,9	474,6	556,6

2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
671,2	560,4	519,5	629,1	540,3	324,5	578,9	749,9	507,3

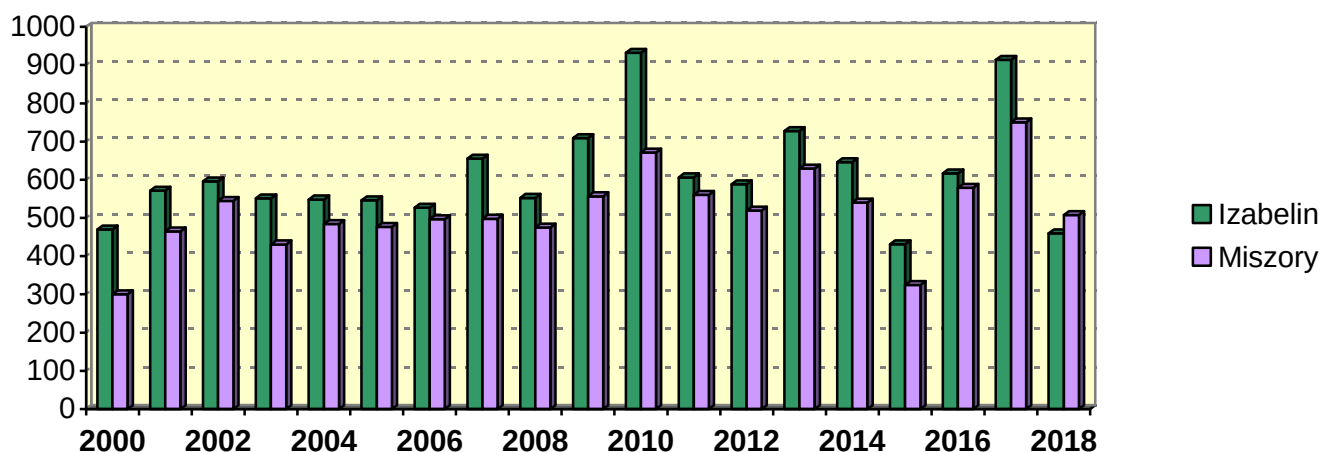
W rejonie Famulek i Miszory pomiary nie wskazują tak wysokich opadów jak w Izabelinie. W okresie od 2000 do 2018 nie odnotowano ani jednego roku z opadami powyżej 800 mm. Najbardziej mokrym rokiem był rok 2017 z opadami na poziomie 750 mm oraz 2010 z opadami 671 mm. W tym rejonie było więcej lat z opadami poniżej 500 mm, na 19 lat pomiarów było ich 8 (w Izabelinie 3). Średnia opadów w latach 2000 – 2018 w tym rejonie wynosi 516 mm, czyli prawie 100 mm mniej niż w Izabelinie.

Poniższy wykres obrazuje różnice opadów w obu rejonach.

Wykres 4

Zestawienie. Średnie opady w mm w latach 2000 – 2018 w miejscowościach Izabelin i Miszory

Statystycznie więcej deszczu spada nad wielkimi miastami niż nad terenami wiejskimi. Miasta produkują dużo zanieczyszczeń - pyły unoszące się do atmosfery stanowią świetne jądra kondensacji kropli wody, stąd prawdopodobnie różnice w opadach pomiędzy analizowanymi Izabelinem położonym blisko Warszawy, a Miszorami.

Poziom opadów ma wpływ na poziom wody w głównych ciekach KPN oraz na poziom wód gruntowych. Tym samym problem okresowych podstopień, zalewania łąk czy domostw może dotyczyć bardziej części wschodniej niż zachodniej parku.

Przeglądając się uważnie pomiarom opadów z ostatnich 3 lat, czyli okresu aktywnego wdrażania projektu Kampinoskie Bagna, łatwo zauważyć, że oznaczony na pomarańczowo rok 2017 był wyjątkowo mokrym rokiem w tym okresie. W podziale na pory roku, opady latem 2017 były ponad dwa razy wyższe niż w sąsiadujących latach. Deszczowa jesień 2017 przyczyniła się do mokrego początku roku 2018. Roztopy wiosenne 2018 pogłębiły efekt, przez co w wielu częściach KPN na przełomie 2017/2018 część łąk, szlaków i dróg gruntowych było podtopionych.

Tabela 16
Izabelin – suma kwartalnych opadów w latach 2016 – 2019

	2016	2017	2018	2019
1 sty – 31 mar	148,4	110,3	82,2	114,2
1 kwie – 31 czer	134,5	258,8	92	
1 lip – 30 wrze	125,2	322,1	149,7	
1 paźdź – 31 gru	208,5	222,7	135,7	
SUMA	616,6	913,9	459,6	

Tabela 17
Famułki K./Miszory – suma kwartalnych opadów w latach 2016 – 2019

	2016	2017	2018	2019
1 sty – 31 mar	133,1	96,1	61,8	102,5
1 kwie – 31 czer	113,9	186,1	99,2	
1 lip – 30 wrze	118,6	291,2	229,4	
1 paźdź – 31 gru	213,3	176,5	116,9	
SUMA	578,9	749,9	507,3	

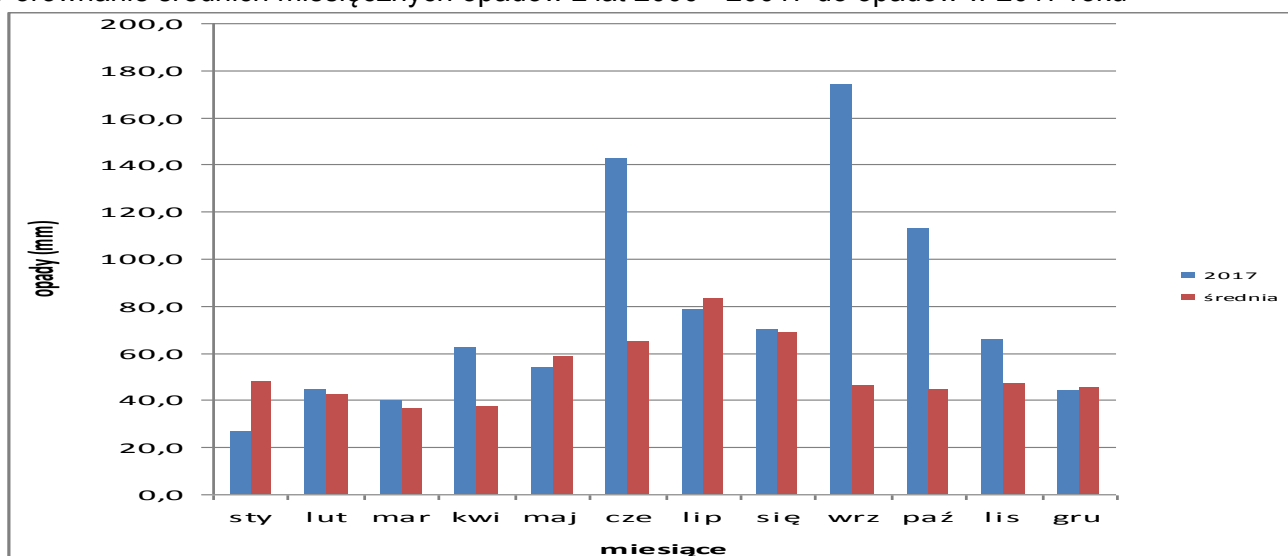

Analizując dane z dwóch tabel, ponownie zauważamy, że opady roku 2017 odczuli bardziej mieszkańcy wschodniej części KPN niż zachodniej.

By zobrazować na ile opady roku 2017 przewyższyły średnie posłużmy się poniższym wykresem.

Wykres 5

Porównanie średnich miesięcznych opadów z lat 2000 - 20017 do opadów w 2017 roku

Źródło: KPN

Czerwiec, wrzesień i październik były najbardziej deszczowymi miesiącami 2017 roku.

Statystycznie lata mokre występują rzadziej niż lata suche. Ponieważ mała liczba mieszkańców KPN prowadzi gospodarstwa rolne lub zajmuje się hodowlą (więcej szczegółów w drugiej części raportu, w analizie wywiadów), dlatego też lata suche nie są postrzegane jako niepokojące, wpływające na przychody, generujące problemy. Zupełnie inaczej wygląda sytuacja gdy opady rosną, podnosi się poziom wód w ciekach oraz wodach gruntowych, dochodzi do podtapiania domów czy dróg. Takie lata są zapamiętywane przez mieszkańców na długo, budzą strach,

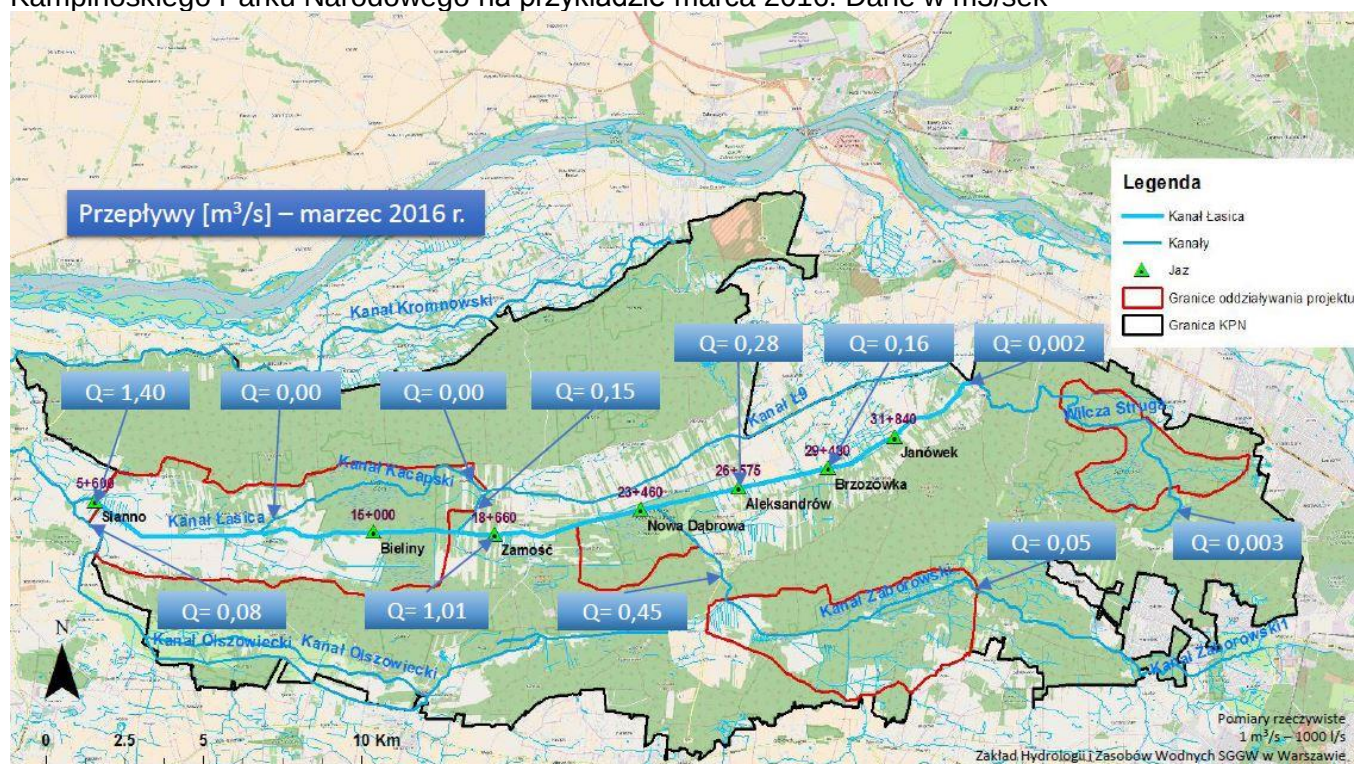
generują koszty (pompy, dreny, podnoszenie działek itp.), prowokują do szukania winnych zaistniałej sytuacji. To co dobre dla przyrody w tej sytuacji wydaje się być niedobrym dla mieszkającego w jej sąsiedztwie człowieka, i na odwrót.

PRZEPŁYWY W GŁÓWNYCH CIEKACH KPN

Ilość opadów atmosferycznych wpływa na ilość wód gruntowych oraz wody w głównych kanałach: Łasicy, Ł9, Olszowieckim i Zaborowskim. Największym kanałem KPN jest Łasica, w górnej części zwana Wilczą Strugą. Do Łasicy spływają wody wszystkich pozostałych kanałów KPN.

Poniższe tablice obrazują przepływy wody w m³/ sek (1000 l/ 1 sek) w głównych ciekach KPN. Pomiary dokonywane są trzy razy w roku; wiosną, latem i jesienią. Analizujemy okres wdrażania projektu Kampinoskie Bagna, czyli lata 2016 – 2018.

Miejsca dokonywania kwartalnych pomiarów przepływów wody na głównych ciekach Kampinoskiego Parku Narodowego na przykładzie marca 2016. Dane w m³/sek

Źródło: Zakład Hydrologii i Zasobów Wodnych SGGW w Warszawie

By lepiej zobrazować sytuację oraz móc porównać przepływy w poszczególnych latach do siebie, poniżej znajduje się zestawienie pomiarów z 5 wybranych z powyższej mapy punktów na kanale Łasica.

Punkty pomiarowe wybrane do zestawienia pokrywają się obszarem działań projektu Kampinoskie Bagna, są to pomiary wykonywane na kanale Łasica w kolejności od górnego biegu do ujścia. Najwyższe wyniki zostały oznaczone na pomarańczowo.

Tabela 18

Przepływy w m³/ sek (1000 l/ 1sek) na Łasicy

Kolonia Janówek	2016	2017	2018
Wiosna	0,02	0,02	0,021
Lato	0,00	0,01	0,00
Jesień	0,00	0,22	0,00

Brzozówka	2016	2017	2018
Wiosna	0,16	0,34	0,17
Lato	0,02	0,08	0,00
Jesień	0,00	b.d.	0,00

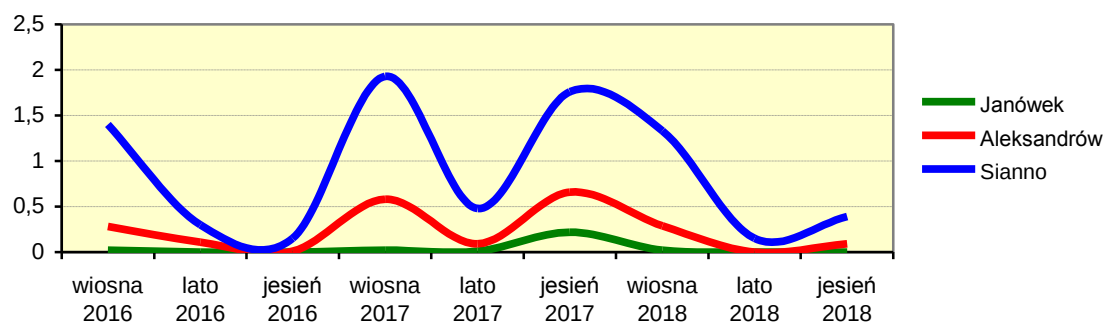
Aleksandrów	2016	2017	2018
Wiosna	0,28	0,58	0,29
Lato	0,11	0,09	0,00
Jesień	0,01	0,66	0,09

Zamość	2016	2017	2018
Wiosna	1,01	1,80	1,25
Lato	0,22	0,41	0,10
Jesień	0,01	b.d	0,30

Sianno	2016	2017	2018
Wiosna	1,40	1,93	1,33
Lato	0,30	0,48	0,15
Jesień	0,15	1,76	0,39

Poniżej wykres obrazujący przepływy w m³/ sek w trzech punktach pomiarowych: Janówek, Aleksandrów, Sianno. Z powodu braku pełnych danych Brzozówka i Zamość nie znalazły się na wykresie.

Wykres 5

Przepływy w m³/ sek w wybranych punktach kanału Łasica w latach 2016 - 2018

Z zestawienia wynika, że rokiem o największych przepływach był rok 2017, szczególnie wiosna i jesień. Pomiary wykonane w 2017 były wyższe od tych samych okresów w poprzednich latach. Dane te pokrywają się z ilością opadów, która w tym roku również była największa.

CZĘŚĆ 2 – ANALIZA WYWIADÓW

WYBÓR KANDYDATÓW DO WYWIADÓW

Wywiady zostały przeprowadzone w dniach 2-9 kwietnia 2019 na zamieszkanym terenie Kampinoskiego Parku Narodowego oraz otuliny, na które projekt Kampinoskie Bagna mógł mieć wpływ. Szczególny nacisk został położony na obszary, gdzie liczba ludności jest relatywnie duża, np. Górki, Stara Dąbrowa, Kępiaste i/lub zgłaszane były wcześniej zastrzeżenia do projektu np. Kaliszki, Adamówek.

Do wywiadów zostały wybrane osoby, których stanowisko, zawód lub działalność społeczna sugerowały znajomość projektu oraz dobre rozeznanie w sytuacji lokalnej społeczności.

Kierując się tymi zasadami w badaniu wzięło udział 5 sołtysów, 3 lokalnych aktywistów, dyrektor szkoły oraz nadleśniczy.

Osób, z którymi przeprowadzono wywiady, jest 10, natomiast wywiadów 9; w jednym przypadku dwie osoby udzielały odpowiedzi wspólnie, reprezentując grupę aktywistów wsi Adamówek oraz Kaliszki. Dobór geograficzny kandydatów do wywiadów pokrywa się z działaniami projektu Kampinoskie Bagna.

ANALIZA WYNIKÓW WYWIADÓW

Uwaga do numeracji - pierwsze 5 pytań dotyczyło danych personalnych ankietowanych, stąd analiza rozpoczyna się od pytania nr 6.

6. Ile osób mieszka w pani/ pana okolicy (wsi, sołectwie)?

	Odpowiedź udzielona podczas wywiadu	Dane GUS 2011
Nowa Dąbrowa	zameldowanych 22 (mieszka 14)	41
Górki	ok. 270	234
Stara Dąbrowa	ok. 250	230
Adamówek	ok. 280	204
Kaliszki	ok. 300	286
Dziekanówek	ok. 500	424
Izabelin B	ok. 1000	1058
Kępiaste	ok. 250	268
Miszory	ok. 200	178
SUMA	3.072	2.923

Odpowiedzi ankietowanych zostały zestawione z danymi GUS z 2011 z Powszechnego Spisu Ludności. Jak wynika z porównania wyłącznie w Nowej Dąbrowie od roku 2011 liczba ludności znacząco spadła z 42 do 22, a w zasadzie do 14 osób. Szacunki sołtysów wsi opierają się na własnej wiedzy oraz na listach do głosowania (w większości sołectw wybory odbywały się jesienią 2018 lub wiosną 2019). Listy zawierały osoby uprawnione do głosowania, a więc tylko pełnoletnie, szacunki ilości osób mogły więc być zaniżone.

Szacunki osób niebędących sołtysami mogą być obciążone jeszcze większym błędem.

Trudno jednoznacznie powiedzieć czy liczba osób od 2011 roku do dziś na pewno wzrosła lub na pewno spadła w wyżej wymienionych wsiach. Wyjątkiem jest Nowa Dąbrowa, która prawie całkowicie uległa wyludnieniu głównie z powodu wykupów; większość domów była w bliskim sąsiedztwie kanału Łasica. Proces wyludniania się Nowej Dąbrowy przybrał na sile po wyjątkowo mokrym roku 2011. W kolejnych latach opady były niższe, jednak decyzja o wyprowadzce w przypadku kilku rodzin z Nowej Dąbrowy już zapadła i została wprowadzona w życie.

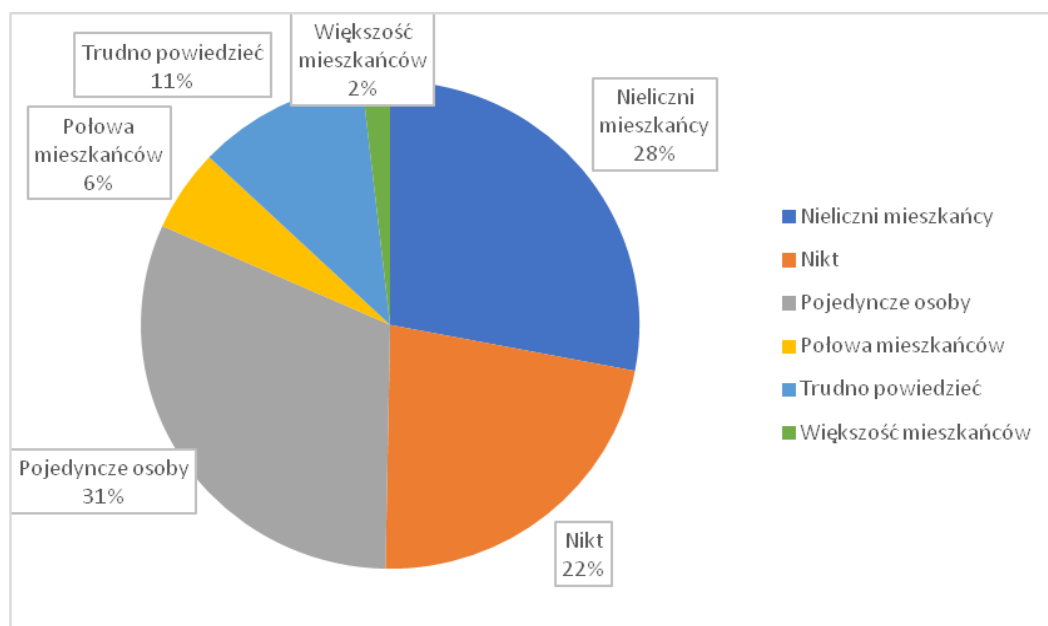
**7. Ile osób w pani/ pana okolicy (wsi, sołectwie) utrzymuje się rolnictwa, hodowli?
Jaki stanowią procent mieszkańców?**

	ROLNICTWO				HODOWLA			
	Ilość gospodarstw	Ilość osób	% ludności	Co uprawia	Ilość gospodarstw	Ilość osób	% ludności	Co hoduje
Nowa Dąbrowa	0	0	0	-	0	0	0	-
Górki	3	15	5%	zboże, ziemniaki, siano	1	5	2%	krowy na mleko i mięso
Stara Dąbrowa	1	5	2%	siano	0	0	0	-
Adamówek	0	0	0	-	0	0	0	-
Kaliszki	3	15	5%	siano	0	0	0	-
Dzieskanówek	0	0	0	-	0	0	0	-
Izabelin B	0	0	0	-	0	0	0	-
Kępiaste	6-7	25	10%	siano	3	15	6%	krowy na mleko i mięso
Miszory	10	50	25%	siano	1	5	3%	krowy na mięso

W przypadku wszystkich osób, które zajmują się rolnictwem lub hodowlą, jest to dodatkowe źródło dochodów – gospodarze są bądź na emeryturze, bądź są dwuzawodowcami. Dla odmiany w „Badaniu nastawienia społeczności lokalnych do projektu Kampinoskie Bagna – raport z II i II badania ankietowego” odpowiedź na pytanie „ile osób utrzymuje się głównie z rolnictwa?” były bardziej zróżnicowane. Obrazuje je poniższy diagram.

Jaka część mieszkańców Pana/Pani miejscowości utrzymuje się głównie z rolnictwa?

Źródło: raport „Badanie nastawienia społeczności lokalnych do projektu Kampinoskie Bagna – raport z II i III badania ankietowego”

W powyższym badaniu ankietowani zamieszkiwali różne wsie i miejscowości, znajdujące się zarówno na terenie KPN, w otulinie, jak i w sąsiedztwie poza otuliną parku, stąd możliwe różnice w odpowiedziach.

W obu przypadkach pytanie dotyczyło wyłącznie działalności przynoszącej dochód, nie uwzględniało przydomowych ogródków, warzyw na własne potrzeby, zboża dla własnych zwierząt, kur, królików, których hodowla odciąża domowy budżet, ale nie jest źródłem dochodu.

8. Dlaczego osoby te zdecydowały się na taki profil działalności:

	Kontynuacja tradycji rodzinnej	Własna inicjatywa	Inne – dopłaty unijne
Górki	Tak		Tak
Stara Dąbrowa	Tak		Tak
Kaliszki		Tak	Tak
Kępiaste	Tak		Tak
Miszory	Tak		Tak

Spośród 5 wsi, w których zadeklarowano uprawę roli lub hodowlę, aż w 4 powodem podjęcia się takiej działalności była kontynuacja tradycji rodzinnej, najczęściej dzieci przejmowały gospodarstwo po rodzicach. Tylko w przypadku Kaliszek sytuacja była inna; pojedyncze osoby zachęcane dotacjami unijnymi zaczęły kosić łąki.

We wszystkich przypadkach dopłaty unijne stanowią silny motywator do kontynuowania lub rozpoczęcia działalności rolniczej.

9. Na jakich terenach działają ww. osoby?

W przypadku wszystkich odpowiedzi mowa jest o ziemiach V i VI kategorii, mało żyznych, czasowo, głównie w okresie wiosennym, podmokłych. Jedna z osób ankietowanych przedstawiła prostą zależność:

„młodzi ludzie zwykle pracują w mieście, przed pracą i po pracy nie chcą zajmować się zwierzętami np. dojeniem krów, więc praktycznie wszyscy z hodowli bydła już zrezygnowali, co oznacza brak gnojówki, czego konsekwencją jest niemożność taniego nawożenia ziemi, a więc zostają łąki i koszenie siana, szczególnie, że w naszej wsi są 4 stadniny, które siano to chętnie odbierają. Nieliczni, którzy krowę dalej mieli, też zrezygnowali, bo do jednego gospodarza mleczarnia po odbiór mleka nie przyjedzie.”

10. Spójrzmy trzy lata wstecz – ile osób w tym czasie w pana/ pani okolicy zrezygnowało z działalności:

	ROLNA	HODOWLANA
Nowa Dąbrowa	Nikt	nikt
Górki	Nikt	nikt
Stara Dąbrowa	Nikt	nikt
Adamówek	Nikt	nikt
Kaliszki	Nikt	nikt
Dziekanówek	Nikt	nikt
Izabelin B	Nikt	nikt
Kępiaste	4 gospodarstwa	2 gospodarstwa
Miszory	Nikt	2 gospodarstwa

W przypadku Kępiastego z działalności rolnej, tj. sadzenia ziemniaków bądź upraw zboża, zrezygnowały 4 gospodarstwa, czyli ok. 20 osób (ok. 8% mieszkańców)

W tym samym czasie w Kępiastym 2 gospodarstwa, czyli ok. 10 osób (ok. 4% mieszkańców) zrezygnowało z hodowli krów.

W Miszorach 2 gospodarstwa, czyli ok. 10 osób (ok. 5% mieszkańców), zrezygnowały z hodowli krów i sprzedawania mleka do skupu. Od dwóch lat nikt już we wsi nie oddaje mleka do skupu.

11. Spójrzmy trzy lata wstecz – ile osób w tym czasie w pana/ pani okolicy rozpoczęło działalność?

	ROLNA	HODOWLANA
Nowa Dąbrowa	nikt	nikt
Górki	nikt	nikt
Stara Dąbrowa	nikt	nikt
Adamówek	nikt	nikt
Kaliszki	nikt	nikt
Dziekanówek	nikt	nikt
Izabelin B	nikt	nikt
Kępiaste	nikt	nikt
Miszory	nikt	nikt

W badanych wsiach nikt nie rozpoczął działalności rolnej ani hodowlanej w ciągu ostatnich 3 lat.

12. Jakie były powody zmian odpływu ludzi w tych gałęziach (rolnictwo, ogrodnictwo, hodowla)?

	Ilość odpowiedzi twierdzących na 9 wywiadów	Uwagi
Słaby rynek zbytu	0	
Nieopłacalność produkcji	0	
Konkurencja	0	
Wiek/ stan zdrowia	5	dotyczy okresu dłuższego niż 3 lata
Susza/ zalania	6	dotyczy okresu dłuższego niż 3 lata
Szkody wyrządzone przez zwierzynę	5	dotyczy okresu dłuższego niż 3 lata
Inne – jakie?	0	

Powodem rezygnacji z rolnictwa i hodowli są oznaczone na żółto: (a) wiek gospodarzy, (b) zalania oraz (c) szkody wyrządzone przez zwierzynę leśną.

Naturalnym procesem, dotyczącym nie tylko terenów KPN, ale całej Polski, jest starzenie się wsi. Młodzi ludzie rezygnują z gospodarki na rzecz pracy w mieście lub działalności innej niż rolna. Pozostają jedynie przydomowe warzywniaki, czasem zboże lub siano dla zwierząt, kury, pojedyncze sztuki krów lub króliki.

13. Jakie są źródła utrzymania (inne niż rolnictwo/ogrodnictwo/hodowla) mieszkańców w pani/ pana okolicy?

Najczęściej wymieniane odpowiedzi to:

- emerytury, renty,
- praca etatowa,
- prace dorywcze oraz sezonowe
- działalność gospodarcza,
- bezrobotni na zasiłkach

W zależności od wsi rozkład pomiędzy powyższymi jest różny, co zobrazuje kolejne pytanie.

14. Jak ocenia pani zamożność lokalnych mieszkańców (proszę rozpiąć 100% na 5 grup)

	Bezrobotni, zasiłki socjalne w %	Emeryci, renciści w %	Dochody na osobę poniżej średniej w %	Średnie dochody na osobę w %	Dochody na osobę powyżej średniej w %
Nowa Dąbrowa	60	30	10	0	0
Górki (średnia z dwóch wywiadów)	25	50	25	0	0
Stara Dąbrowa	30	30	40	0	0
Adamówek	30	25	44	10	1
Dzieskanówek	10	20	5	25	40
Izabelin B	15	20	10	10	45
Kępiaste	20	20	40	10	10
Miszory	10	60	30	0	0
ŚREDNIA	25	31	25	7	12

Gdyby przełożyć powyższe wyniki na mapę zauważymy rozdźwięk pomiędzy wschodnią, środkową i zachodnią częścią Kampinoskiego Parku Narodowego. Najbardziej zamożni mieszkańcy zamieszkują wsie blisko Warszawy. Im dalej od stolicy, tym mniejsza zamożność mieszkańców. Analogicznie wygląda sytuacja z odsetkiem emerytów i rencistów w stosunku do wszystkich mieszkańców – środek oraz zachodni kraniec KPN zamieszkują wsie z większym odsetkiem emerytów i rencistów niż wschodnie rejony.

15. Ile osób wyprowadziło się z pana/ pani okolicy (wsi, sołectwa) w ciągu ostatnich 2-3 lat? Jakie były powody?

	Ilość osób	Powody
Nowa Dąbrowa	ok. 10	zalewało domy lub starzy rodzice wyprowadzili się do dzieci w Sowiej Woli, ziemia sprzedana do KPN
Górki	ok. 20	młodzi uciekli do większych miejscowości
Stara Dąbrowa	Nikt	
Adamówek	4 osoby	1 rodzina wyprowadziła się, gdyż miała dom nad kanałem. (w kolejnym roku do tego domu wprowadziła się inna rodzina)
Dziekanówek	ok. 10	wyprowadzili się za pracę do Warszawy
Izabelin B	raczej nikt	
Kępiaste	raczej nikt	
SUMA	44	

Największy odpływ mieszkańców zadeklarowano w Górkach oznaczonych kolorem pomarańczowym. Odpływ ludności dotyczy przede wszystkim wsi w centralnej części Kampinoskiego Parku Narodowego. Górki, Zamość, Stara i Nowa Dąbrowa są to miejscowości najgorzej skomunikowane z terenami poza KPN. Wg respondentów taka sytuacja utrudnia codzienne dojazdy do pracy i bywa powodem przeprowadzki. W pierwszej kolejności uciekają młodzi. Starsi dołączają do dzieci gdy zaczyna brakować sił by prowadzić gospodarstwo. Kolejnymi powodami wyprowadzek są okresowe zalewania domów lub dróg dojazdowych.

16. Ile się wprowadziło w tym czasie? Czym się kierowały wybierając tą okolicę?

	Ilość osób	Powody
Nowa Dąbrowa	nikt	
Górki	ok. 5	za mężem, żoną się sprowadzili
Stara Dąbrowa	raczej nikt	
Adamówek	ok 50	ludzie uciekają z miasta do lasu
Dziekanówek	ok 40	ludzie uciekają z Warszawy
Izabelin B	ok 150	kogo stać chce mieszkać w domu pod Warszawą
Kępiaste	ok 30	uciekają z miasta na emeryturę lub wolne zawody, którzy mogą pracować z domu
SUMA	275	

Największy napływ mieszkańców ma miejsce w miejscowościach najbliższej Warszawy oznaczonych kolorem pomarańczowym. Duża część mieszkańców Izabelina B, Dziekanówka czy Adamówka na

co dzień pracuje w stolicy. Możliwość mieszkania w otoczeniu natury i jednoczesnego pracowania w mieście jest dla wielu atrakcyjnym rozwiązaniem.

Kępiaste oraz Łubiec, wyłączone z plany wykupów KPN, od paru lat posiadają plan zagospodarowania przestrzennego, co oznacza, iż można kupować działki tzw. ulicówki i budować domy na określonych zasadach. Ta regulacja została pozytywnie odebrana przez mieszkańców, umożliwiła też sprzedaż, budowę oraz rozbudowę, stąd napływ ludności. Sprowadzający się do Kępiastego i Łubca to także głównie mieszkańcy Warszawy. W przypadku Kępiastego i Łubca bliskość drogi 579 oznacza dobrą komunikację, a jednocześnie możliwość mieszkania w otoczeniu natury.

17. Jaki wpływ ma sąsiedztwo KPN na decyzje o wyprowadzce/ zamieszkaniu w okolicy?

Nie ma wpływu		6
Ludzie wyprowadzają się	bo ich domy zalewa	1
	bo nie ma infrastruktury typu lekarz, poczta itp.	2
	bo wieś jest słabo skomunikowana z okolicznymi miejscowościami	2
Ludzie wprowadzają się	bo chcą ciszy, spokoju, bliskości natury	2

Większość respondentów, 6 odpowiedzi (oznaczone kolorem szarym), uważa, że napływ ludności nie jest związany z bliskością parku narodowego, a z bliskością lasu, natury, ciszy i spokoju po prostu. Park narodowy po sąsiedzku nie stanowi, zdaniem rozmówców, wartości w oczach migrującej tu ludności.

Z drugiej strony gdyby pobliski las nie był częścią Kampinoskiego Parku Narodowego być może w jego miejscu wyrosłyby osiedla, a o naturze ciszy i spokoju nie byłoby mowy.

5 ankietowanych (odpowiedzi oznaczone kolorem pomarańczowym) uważa, iż bliskość parku to głównie problemy i powód wyprowadzek. W gronie tym znaleźli się respondenci z środkowej części KPN oraz Kaliszek i Adamówka.

2 osoby ankietowane (odpowiedzi oznaczone kolorem zielonym) uważają, że bliskość KPN to przede wszystkim cisza, spokój, kontakt z naturą i jest to powód napływu ludności.

18. Jak sąsiedztwo KPN, działania KPN, wpływają na zamożność lokalnej ludności?

Nie ma wpływu		5
Niekorzystnie	bo nie można budować się bez zgody KPN	3
	bo zwierzyzna wchodzi w szkodę	1
	bo ludzie inwestują w pompy, dreny, podnoszenie dolnych pomieszczeń, niektórzy podnoszą poziom działki zasypując gruzem bo ich zalewa	1

Połowa ankietowanych nie widziała zależności między sąsiedztwem parku a zamożnością mieszkańców. Druga połowa uważa, że wpływ ten jest i jest on niekorzystny.

19. Jak sąsiedztwo KPN, działania KPN, wpływają na przedsiębiorczość lokalnej ludności?

Nie ma wpływu		9
Niekorzystnie	bo nie można otworzyć np. agroturystyki	1

Zdecydowana większość uważa, że sąsiedztwo KPN nie ma wpływu na przedsiębiorczość lokalnej ludności. Jedna osoba widzi wpływ, lecz niekorzystny.

20. Czy w ubiegłych latach KPN podejmował jakieś działania, które wpływały na zamożność lokalnej ludności? Jeśli tak, to jakie?

Nie	9
-----	---

21. Czy w ubiegłych latach KPN podejmował jakieś działania, które wpływały na przedsiębiorczość lokalnej ludności? Jeśli tak, to jakie?

Nie	9
-----	---

Odpowiedzi 20 oraz 21 mogą sugerować, iż mieszkańcy KPN nie wiedzą jak mogliby wykorzystać bliskość parku, by czerpać z tego dochody. Wydaje się też, że nikt z zewnątrz nie zachęcał mieszkańców do jakiegokolwiek inicjatywy w tym obszarze.

22. Jaki jest stosunek lokalnych mieszkańców do poniższych tematów?

a. wyrzucanie w lesie śmieci (bez zmian, więcej, mniej w ostatnich latach)	Ilość odpowiedzi
• miejscowi nie śmiecą, to są obce śmieci	7
• mimo, że płacą to i tak wyrzucają w lesie, trudno zmienić nawyki	2
• część ludzi ma tu działki, nie płaci za śmieci, zostawiają po drodze	1
• jeden miejscowy złapany na gorącym uczynku się nie przejął	1
• od 10 lat mieszkańcy biorą udział w akcji zbierania śmieci, przez co świadomość większa, a śmieci w lesie i w rowach mniej	1
• mieszkańcy nie utożsamiają się z tym miejscem, pracują w Warszawie, tu nocują, interesuje ich tylko ogródek, za nim mogą być śmieci	1

Niezaprzeczalnie śmieci w rowach i w lesie są, chociaż zdaniem ankietowanych jest to zjawisko na znacznie mniejszą skalę niż kilka, kilkanaście lat temu. Większość ankietowanych uważa, że mogą być to śmieci podrzucone przez przyjezdnych, ponieważ mieszkańcy płacą obowiązkową zryczałtowaną stawkę za wywóz śmieci. Dwie osoby powiedziały, że wiedzą o podrzucaniu śmieci przez miejscowych, ale nie mają pojęcia jak zmienić ludzkie zachowania.

Jedna osoba opowiedziała o organizowanej od lat akcji sprzątania lasu przez mieszkańców Dziekanówka. Takie inicjatywy, nawet jeśli nie wszyscy w nich biorą udział, kształtują postawy, wpływają na stosunek do tematu, który być może wcześniej był obojętny. Regularnie prowadzone

uwrażliwiają, powodują, że do tej pory bez troskie zachowanie czy to cudze czy własne zaczyna być postrzegane jako szkodliwe, a śmieci, których się wcześniej nie zauważało, zaczynają rzucać się w oczy. Im dłużej akcja trwa, tym bardziej zachowania takie jak dbanie o swoje otoczenie, stają się normą.

b. wykupy ziemi przez KPN i wtórne zalesianie	Ilość odpowiedzi
• woleliby sprzedawać prywatnie	4
• większość sołectwa jest poza KPN (nie dotyczy)	3
• nie dotyczy, ale łąki chętnie by sprzedali do KPN	2
• woleliby nie sprzedawać, ale móc wyremontować domy	1
• długo się czeka na wykup	1
• ludzie nie chcą się wyprowadzać, nie interesują się	1

Ankietowani, którzy zamieszkują wsie położone na terenie KPN, woleliby móc odsprzedać ziemię prywatnie licząc na lepsze ceny m.in. dlatego, iż turyści pytają o możliwość zakupu działki we wsiach puszczańskich.

Z drugiej strony właściciele podmokłych łąk, na które znaleźć nabywców byłoby ciężko, cieszą się z wykupów prowadzonych przez KPN i chętnie je odsprzedają.

c. asfaltowanie dróg leśnych (np. Górki – Leoncin)	Ilość odpowiedzi
• nie dotyczy, mamy drogi w dobrym stanie	6
• pozytywny	4
• drogę Górki – Kampinos należy poprawić	4
• drogę St. Dąbrowa – Sowia Wola należy poprawić	2
• wystarczy, że droga jest przejezdna, nie musi być asfaltowa	1

Mieszkańcy wsi znajdujących się w środku puszczy: Górki, Zamość, Stara i Nowa Dąbrowa, oznaczonych kolorem pomarańczowym, pozytywnie przyjęli informację o asfaltowaniu drogi do Leoncina. Liczą na poprawę stanu drogi do Kampinosu i Sowiej Woli. Brak dobrych dróg jest postrzegany jako poważne utrudnienie.

Z drugiej strony przecięcie parku asfaltem oznacza szybszy oraz większy ruch samochodowy, co stanowi zagrożenie dla wszystkich. Droga 579 jest przykładem trasy na której życie traci wiele zwierząt. Powstanie kolejnej asfaltowej trasy przelotowej przez KPN może odbić się na bezpieczeństwie zwierząt oraz ludzi.

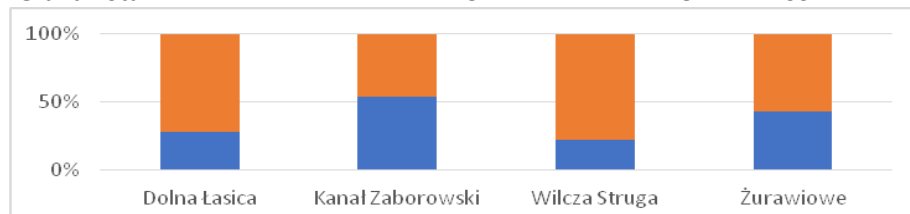
Dla porównania w „Badaniu nastawienia społeczności lokalnych do projektu Kampinoskie Bagna raport II i III badania ankietowego” zły stan infrastruktury drogowej stanowił największy problem dla mieszkańców obszaru Kanał Zaborowski – 53% respondentów uznało zły stan dróg za jeden z najważniejszych problemów mieszkańców tamtejszych miejscowości, obszar Żurawie, a więc Górki, Zamość, Stara i Nowa Dąbrowa były na drugim miejscu – 42% uznało problem jakości dróg za istotny.

Wyniki z badania obrazuje poniższa tabela.

Czy zły stan infrastruktury drogowej stanowi ważny problem w Pana/Pani miejscowości?			
	Tak	Nie	Suma

Dolna Łąsica	12	30	42
Kanał Zaborowski	74	64	138
Wilcza Struga	20	71	91
Żurawiove	12	16	28
Grand Total	118	181	299

Źródło: raport „Badanie nastawienia społeczności lokalnych do projektu Kampinoskie Bagna – raport z II i III badania ankietowego”

Różnice mogą wynikać z wielkości próby. Niewątpliwie problem złej infrastruktury drogowej istnieje i jest on istotny szczególnie dla obszarów w środku KPN, a więc Żurawiove i Kanał Zaborowski.

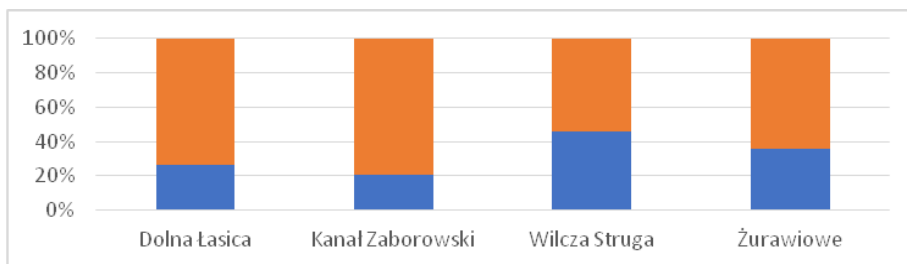
d. utrzymywanie terenów bagiennych w stanie naturalnym	Ilość odpowiedzi
• nie mają stosunku do tego tematu	6
• pozytywny, ludzie wiedzą, że bagna były i będą	2
• negatywny, powinno się meliorować kanały i burzyć tamy bobrowe	1

6 osób ankietowanych oznaczonych kolorem zielonym nie ma stosunku do tematu. Dwie osoby mają stosunek pozytywny, jedna uważa, że odtworzenie naturalnych bagien może stanowić zagrożenie dla człowieka. Zaniepokojony respondent reprezentuje mieszkańców Kaliszek i Adamówka.

Wyniki wywiadów są bardziej optymistyczne niż wyniki ankiet przeprowadzanych w ramach „Badania nastawienia społeczności lokalnych do projektu Kampinoskie Bagna raport z II i III badania ankietowego”. Wyniki z badania poniżej:

Czy nieczyszczone kanały, działalność bobrów stanowią ważny problem w Pana/Pani miejscowości?			
	Tak	Nie	Suma
Dolna Łąsica	11	31	42
Kanał Zaborowski	28	110	138
Wilcza Struga	42	49	91
Żurawiove	10	18	28
Grand Total	91	208	299

Źródło: raport „Badanie nastawienia społeczności lokalnych do projektu Kampinoskie Bagna – raport z II i III badania ankietowego”

Różne sformułowanie pytań dotyczących zbliżonych kwestii mogło wpłynąć na wyniki badania. „Jaki jest pani/pana stosunek do utrzymania terenów bagiennych w stanie naturalnym?” versus „jakie są najważniejsze problemy mieszkańców w pani/pana miejscowości i czy jednym z nich są nieczyszczone kanały, działalność bobrów?” – w efekcie w pierwszym przypadku więcej osób zadeklarowało poparcie dla projektu zachowania bagien w stanie naturalnym, w drugim przypadku więcej zadeklarowało istnienie problemu.

Niezależnie od formy pytania mieszkańcy obszaru Wilcza Struga są najbardziej zaniepokojeni i deklarują, że jest to sprawa istotna – 46% ankietowanych w badaniu ankietowym oraz jedyna osoba udzielająca wywiadów z tego rejonu obawia się efektów pozostawienia bagien w stanie naturalnym.

e. utrzymanie populacji zwierząt (łośie, dziki, sarny, jelenie)	Ilość odpowiedzi
• łośie, dziki, jelenie wchodzi w szkodę, ale nie jest to duży problem	5
• nie przeszkadza mieszkańcom	4

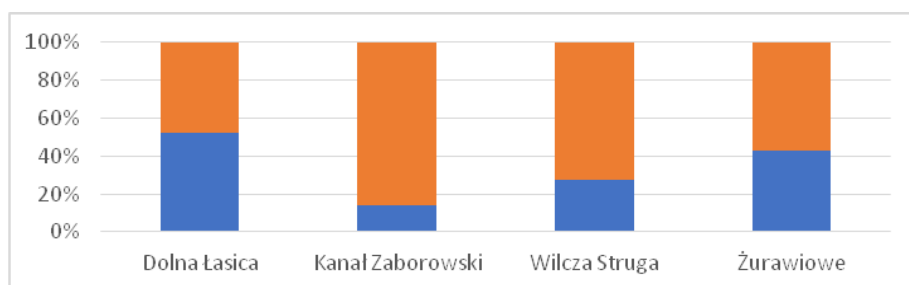
Niewiele osób zamieszkujących wieś na terenie KPN czerpie przychody z upraw, stąd zapewne tyle pozytywnych lub neutralnych odpowiedzi. Ogródki domowe są zwykle grodzone.

Trochę inaczej wyglądają wyniki „Badania nastawienia społeczności lokalnych do projektu Kampinoskie Bagna raport z II i III badania ankietowego” w tym samym obszarze.

Wyniki poniżej:

Czy szkody powodowane przez zwierzęta stanowią ważny problem w Pana/Pani miejscowości?			
	Tak	Nie	Suma
Dolna Łasica	22	20	42
Kanał Zaborowski	19	119	138
Wilcza Struga	25	66	91
Żurawiove	12	16	28
Grand Total	78	221	299

Źródło: raport „Badanie nastawienia społeczności lokalnych do projektu Kampinoskie Bagna – raport z II i III badania ankietowego”

Osoby uważające szkody powodowane przez zwierzynę za problem to głównie mieszkańcy zachodnich części KPN tj. obszarów Dolna Łasica i Żurawiove. Im bliżej Warszawy, tym problem mniej istotny.

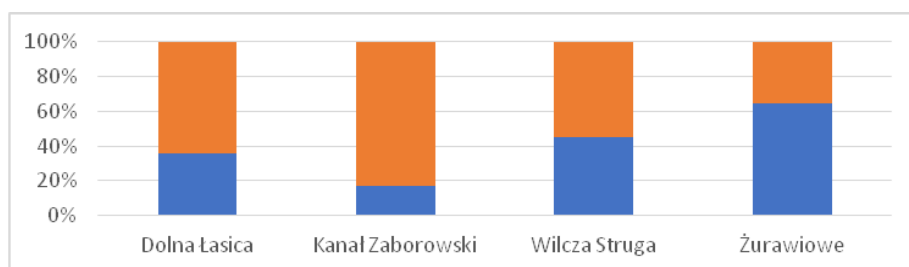
f. przepisy dotyczące zabudowy na terenie parku	Ilość odpowiedzi
• nie dotyczy sołectwa	4
• nie podoba się ludziom, że nie mogą na swojej ziemi budować	3
• nie podoba się ludziom, że nie można zrobić remontu bez zgody	2
• nie mają stosunku do tematu, nie mają pieniędzy na remont, rozbudowę	2

Temat przepisów bądź nie dotyczył ankietowanych bądź stanowił dla nich problemem (5 odpowiedzi oznaczonych na pomarańczowo). Niemożność budowania na własnej działce wywołuje duże emocje. Mieszkańcy potrzebują zgód na budowę, rozbudowę, remont swoich domów. Uważają, że czas oczekiwania na zgodę od KPN jest długi, a odpowiedź jaką dostają najczęściej jest odmowna. Najbardziej niezadowoleni są mieszkańcy obszaru Żurawiove, bo też ich ten problem najbardziej dotyczy. Sytuacja jest powodem konfliktów z KPN.

Wyniki „Badania nastawienia społeczności lokalnych do projektu Kampinoskie Bagna raport z II i III badania ankietowego” również wskazują problem jako istotny. Również obszar, w którym problem jest uważany za ważny się pokrywa – to obszar Żurawiove.

Czy zakazy budowlane stanowią ważny problem dla mieszkańców Pana/ Pani miejscowości?			
	Tak	Nie	Suma
Dolna Łasica	15	27	42
Kanał Zaborowski	23	115	138
Wilcza Struga	41	50	91
Żurawiove	18	10	28
Grand Total	97	202	299

Źródło: raport „Badanie nastawienia społeczności lokalnych do projektu Kampinoskie Bagna – raport z II i III badania ankietowego”

Dolna Łasica oraz Wilcza Struga to obszary z pogranicza KPN, wielu ich mieszkańców mieszka poza parkiem, co oznacza, że zakazy budowlane ich nie dotyczą. Kanał Zaborowski, czyli miejscowości Łubiec i Kępiaste także nie są włączone w obszar wykupów. Najbardziej niezadowoleni są mieszkańcy obszaru Żurawie, czyli Górek, Zamościa, Starej Dąbrowy.

g. gospodarkę leśną (wycinki, zalesianie, uprzątnięcie lub nie drzew)	Ilość odpowiedzi
• nie mają zdania	5
• za dużo lasów, za mało łąk	1
• za mało lasów, za dużo łąk i dlatego zalewa domy	1
• wzdłuż dróg jest zbyt wiele suchych drzew, powinny być wycięte	1
• pozytywny, bo można kupić drewno do KPN	1

Większość ankietowanych, 5 oznaczonych na szaro odpowiedzi, nie śledzi prac w lesie, nie posiada wiedzy na ten temat tego gdzie aktualnie są wycinki, a gdzie zalesienia.

h. inne, które uważa pan/ pani za istotne	Ilość odpowiedzi
• park mógłby mieć więcej inicjatywy i angażować lokalnych mieszkańców	1

Jeden z ankietowanych (Dziekanówek) zasugerował zwiększenie aktywności KPN, proponował by park brał udział w lokalnych imprezach, promował ochronę środowiska, organizował własne wydarzenia, zapraszał na nie mieszkańców. Takie działania miałyby prowadzić do podnoszenia świadomości wśród mieszkańców, utożsamiania się z ideami parku narodowego oraz budowania dobrych relacji między parkiem a mieszkańcami.

23. Jakie działania mają wpływ na podnoszenie świadomości lokalnych mieszkańców w ww. zakresie? O jakich działaniach pani/pan wie/ słyszał/ uczestniczył?

„nie ma żadnych działań”	5 odpowiedzi
„nie wiem, ciężko do ludzi dotrzeć”	1 odpowiedź
„wójt czasem organizuje spotkania w sołectwie i przy okazji mówi a to o piecach, a to o śmieciach”	1 odpowiedź
„nie ma żadnych działań, jedynie szkoła w Łubcu w sprzątaniu uczestniczy”	1 odpowiedź

„szkoła w Górkach uczestniczy w konkursie wiedzy przyrodniczej oraz sprzątaniu świata”	1 odpowiedź
„zbieranie śmieci, pikniki gminne, impreza z okazji dnia dziecka są co roku”	1 odpowiedź

Większość ankietowanych, 6 odpowiedzi oznaczonych na pomarańczowo, nie zetknęło się z tego typu działaniami, bądź też sobie nie przypominają, by takie miały miejsce.

Jedna osoba wymieniła kilka cyklicznych imprez dla mieszkańców organizowanych co rok w Dziekanówku.

24. Co można zrobić by świadomość ta wzrosła?

„nie wiem”	6 odpowiedzi
„organizować dużo, różnych imprez, spotkań, wycieczek, aktywności zarówno dla dzieci jak i dorosłych”	2 odpowiedzi
„Ludzie są uprzedzeni do działań KPN więc chyba nic nie pomoże”	1 odpowiedź

6 odpowiedzi „nie wiem” sugeruje, że inicjatywa odnośnie zmian, przekonań, wpływu na mieszkańców ma małe szanse na zaistnienie oddolnie.

25. Które z terenów KPN pan/pani odwiedza? Kiedy i gdzie ostatnio pan/pani była?

„znam swoją bliską okolicę i drogi dojazdowe”	6 odpowiedzi
„spędzam w parku dużo czasu, znam dobrze nie tylko bliską okolicę”	3 odpowiedzi

Każda z ankietowanych osób została poproszona o wymienienie miejsc w których była w tym roku, czy to na spacerze, czy rowerem, czy wycieczce. Większość osób (6 na 9) nie korzysta z uroków puszczy i rzadko spaceruje tłumacząc to brakiem czasu czy celu takich wycieczek.

26. Jak ocenia pani/pan ilość wody na odwiedzanych przez pana/ panią terenach KPN:

	2019	2018	2017	2016 i wcześniej
mało	4	2	3	2
Średnio	4	1	2	2
Dużo	0	5	1	1
nie wiem/ nie pamiętam	1	1	3	2

Badani uważali, że początek 2018 był wyjątkowo trudny, łąki i drogi były podtopione. Obserwacje ankietowanych pokrywają się z ilością opadów; największe były w 2017, co w połączeniu z roztopami początku 2018 dało efekt w postaci zalań i podtopień wiosną 2018.

27. Jak pani/ pan ocenia, czy z biegiem lat w KPN wody jest coraz więcej czy coraz mniej?

Coraz więcej	2 odpowiedzi
--------------	--------------

Coraz mniej	5 odpowiedzi
Bez zmian	1 odpowiedź
Nie wiem	1 odpowiedź

Niezależnie od pojedynczych lat, w których stan wód był podwyższony, 5 osób na 9 (odpowiedzi oznaczone na zielono) uważa, że w KPN jest coraz mniej wody.

28. Jak ilość wody na terenach bagiennych KPN wpływa na życie mieszkańców pana/pani okolicy? Czy istnieje w ogóle taka zależność?

„nie ma wpływu na życie ludzi”	2 odpowiedzi
„Dziekanówek nie miał dużych problemów z zalewaniem, grobla w Sadowej uspakaja, że nadal nie będzie miał”	1 odpowiedź
„niewiele ludzi tu mieszka, nikt nic nie uprawia, więc wpływu ilości wody na życie ludzi nie ma”	1 odpowiedź
„w tej chwili już nie wpływa, bo nikt nie żyje z upraw/ hodowli. Problem jest jak prąd zerwie i się okazuje, że do słupów stojących na bagnach można dopłynąć tylko pontonem.”	1 odpowiedź
„zalewa domy, zalewa drogi dojazdowe”	2 odpowiedzi
„do części domów dojeżdża się przez łąkę groblami od asfaltu, te groble zalewa”	1 odpowiedź
„trochę niektórych podtapia, ale jeśli ktoś stawia osiedle w miejscu starego stawu rybnego to trudno się dziwić”	1 odpowiedź

Odpowiedzi rozłożyły się prawie po połowie. Część ankietowanych uważa, że ilość wody w KPN ma wpływ negatywny na życie mieszkańców (4 odpowiedzi oznaczone na pomarańczowo) zalewając domy oraz drogi dojazdowe, druga część (5 odpowiedzi oznaczonych na zielono) uważa, że ilość wody w na terenach bagiennych nie wpływa na życie ludzi.

29. Co wie pan/ pani o działalności projektu Kampinoskie Bagna?

„sprzedałam działkę koło kanału do tego projektu, dobrze, że ludzie mogli sprzedać, bo i tak nie korzystali. Jakby jeszcze mogli sprzedać z drugiej strony kanału, chociaż to już nie KPN to też by chcieli”
„wiem, że coś robili na Deblach, ale nie byłem tam i nie widziałem”
„dużo, pracuję w KPN”
„dużo, znam projekt, interesuję się nim od początku, uczestniczę w spotkaniach organizowanych przez pracowników, sam chodzę oglądać co zrobiono”
„były spotkania, były prezentacje w szkole w Kaliszkach, spotkania na grobli w Sadowej”
„przebudowali drogę, zrobili jazy”
„niewiele, słyszałam, że coś takiego jest, bo była pani w szkole i mówiła dzieciom o tym projekcie”
„niewiele, dzieci miały spotkanie w szkole o tym projekcie”
„budowali jazy w okolicy, posadzili dąbek, postawili tablicę informacyjną nad kanałem”

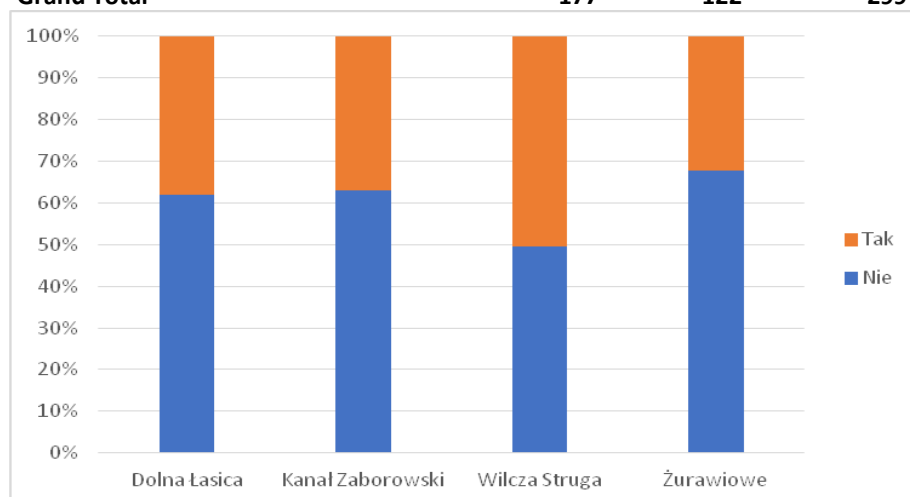
Wszyscy ankietowani zetknęli się z nazwą oraz projektem. W 8 na 9 wywiadów opinie na temat projektu były neutralne lub pozytywne.

Również w „Badaniu nastawienia społeczności lokalnych do projektu Kampinoskie Bagna raport z II i III badania ankietowego” pytano o wiedzę nt projektu.

Wyniki wyglądały następująco:

Czy słyszał Pan/Pani o projekcie Kampinoskie Bagna?			
	Nie	Tak	Suma
Dolna Łasica	26	16	42
Kanał Zaborowski	87	51	138
Wilcza Struga	45	46	91
Żurawiowe	19	9	28
Grand Total	177	122	299

Źródło: raport „Badanie nastawienia społeczności lokalnych do projektu Kampinoskie Bagna – raport z II i III badania ankietowego”

Osoby wytypowane do wywiadów były lokalnymi aktywistami, sołtysami, bądź innymi zaangażowanymi w życie lokalnych społeczności osobami, stąd wysoka świadomość i wiedza dotycząca projektu.

W badaniach ankietowych brali udział wszyscy mieszkańcy. Niezależnie od gorszych wyników niż w wywiadach, świadomość i wiedza o projekcie wydaje się być nadal wysoka – 122 osoby na 299 ankietowanych słyszało o projekcie Kampinoskie Bagna.

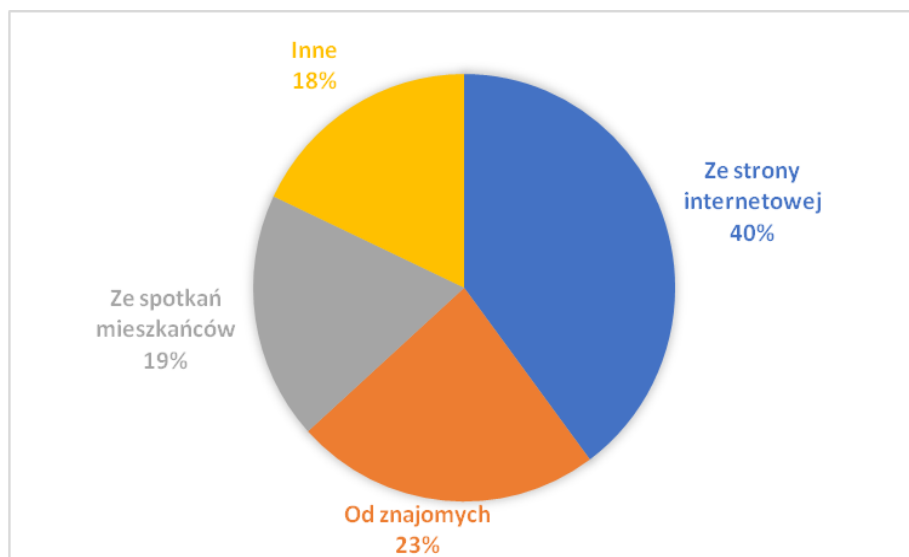
30. Gdzie zetknął się pan/pani z tą nazwą?

„nie pamiętam”	2 odpowiedzi
„na spotkaniu informacyjnym”	2 odpowiedzi
„w pracy, w szkole”	2 odpowiedzi
„była wycieczka z panią Pauliną dla mieszkańców”	1 odpowiedź
„w pracy, w KPN”	1 odpowiedź
„na tablicy nad kanałem przeczytałam”	1 odpowiedź

Najczęściej informacje o projekcie czerpano ze spotkań informacyjnych, wycieczek w teren na pobudowane konstrukcje z personelem projektu, spotkań w szkołach z dziećmi oraz tablic informacyjnych.

W przypadku „Badania nastawienia społeczności lokalnych do projektu Kampinoskie Bagna raport z II i III badania ankietowego” głównym źródłem informacji o projekcie była strona internetowa.

Źródło: raport „Badanie nastawienia społeczności lokalnych do projektu Kampinoskie Bagna – raport z II i III badania ankietowego”

31. Jakie działania kampinoskie bagna przeprowadziły w pana/ pani okolicy?

„nie wiem”	2 odpowiedzi
„wykupili nieużytki i postawili zapory na rzece Łasicy”	1 odpowiedź
„jakieś konstrukcje na kanale pobudowano”	1 odpowiedź
„znam wszystkie działania w swoim nadleśnictwie”	1 odpowiedź
„grobla w Sadowej”	1 odpowiedź
„grobla i tama w Sadowej”	1 odpowiedź
„dwa jazy na żółtym szlaku”	1 odpowiedź
„dwa jazy na drodze za kanałem, dalej żwirek wysypali gdzie błoto było”	1 odpowiedź

7 osób na 9 było w stanie wymienić jakie działania w okolicy przeprowadzono w ramach projektu Kampinoskie Bagna. Większość mówiła o tym z zainteresowaniem, pamiętała osobę prowadzącą. Szczególnie podobały się wycieczki i spotkania w terenie. Taki odbiór sugeruje kontynuację tej formy komunikacji ze społecznościami lokalnymi.

32. Po co to robiono?

„nie wiem”	3 odpowiedzi
„żeby zatrzymać wodę w parku”	2 odpowiedzi
„efekt ma być taki, że ma tu być raj dla zwierząt, łąki zalane, więcej bagien – tak jak kiedyś było zanim ludzie przyszli”	1 odpowiedź
„nie wiem, pewnie żeby zalać te łąki na Deblach”	1 odpowiedź
„żeby zatrzymać wodę na bagnach i uniemożliwić zalewanie łąk i zabudowań”	1 odpowiedź
„teoretycznie po to, by zatrzymać wodę w parku, ale efekt jest odwrotny”	1 odpowiedź

Większość ankietowanych ma świadomość jaka jest idea projektu. 3 osoby na 9 mimo, że o projekcie słyszały, szczegółów nie znają.

33. Jaki dały efekt?

„nie wiem”	4 odpowiedzi
„nie wiem jeszcze, za wcześnie”	2 odpowiedzi
„różny, wg mnie jest ciągle za mało wody w parku”	1 odpowiedź
„negatywny, zalewa ludzi”	1 odpowiedź
„ładniej jest i przejść szlakiem się da nawet jak jest błoto”	1 odpowiedź

Odpowiedzi sugerują, że nie każdy z respondentów ma pewność, iż projekt nie obróci się przeciwko mieszkańcom. Wg niektórych zbyt mało czasu minęło, by coś powiedzieć. Nasuwający się wniosek – należy utrzymać dopływ informacji, wyjaśniać, pokazywać, być w kontakcie z mieszkańcami.

34. Jak działania te wpłynęły na życie miejscowej ludności?

„nie wpłynęły”	5 odpowiedzi
„na razie nie wpłynęły”	2 odpowiedzi
„jak zalewało tak dalej zalewa, od 2011 tak jest”	1 odpowiedź
„pozytywnie, dzięki spotkaniom ludzie mają świadomość o co chodzi w projekcie”	1 odpowiedź

W 8 przypadkach na 9 odpowiedzi (oznaczone kolorem zielonym) respondenci nie widzą wpływu projektu Kampinoskie Bagna na życie miejscowej ludności.

35. Jakich działań oczekiwali pan od kampinoskich bagien w przyszłości?

„nie wiem”	5 odpowiedzi
„informowania, prezentowania projektów, wyjaśniania”	2 odpowiedzi
„efektywnych, wyższe budowle, szczelne groble, więcej takich działań”	1 odpowiedź
„spotkań, informacji, doprowadzenia do porozumienia”	1 odpowiedź

Połowa respondentów nie ma oczekiwań, przyjmie co zostanie zaoferowane, co sugeruje, że ciężar doboru metod komunikacji oraz ich częstotliwości leży na barkach REC oraz KPN.

Respondent deklarujący chęć spotkania i doprowadzenia do porozumienia wcześniej odmawiał udziału w spotkaniu z REC. Pozytywnym sygnałem jest zmiana postawy i deklaracja gotowości do rozmów.

36. Jak działania te powinny być komunikowane lokalnej społeczności?

„spotkania, wycieczki, oprowadzanie”	6 odpowiedzi
„spotkań informacyjnych, bo ludzie sami sobie dopowiedzą czego oficjalnie nie usłyszą”	1 odpowiedź
„jakoś tak, żebym wiedział np. na spotkaniu”	1 odpowiedź
„miejscowi nie interesują się tymi miejscami, pewnie nie wiedzą nawet, że coś robiono”	1 odpowiedź

Wymieniano przede wszystkim te formy, które respondenci już znali. Najbardziej entuzjastycznie wypowiadano się na temat wycieczek w teren. Ankietowani, którzy nie uczestniczyli w wycieczkach z pracownikami REC, sugerowali znaną metodę, czyli spotkania.

WNIOSKI KOŃCOWE

Opierając się na dostępnych danych można sformułować następujące wnioski dotyczące wpływu realizacji projektu Kampinoskie Bagna na stosunki społeczno-ekonomiczne w Puszczy Kampinoskiej.

1. Oddziaływanie mokradeł na społeczności lokalne

Wdaje się, że w trakcie projektu udało się zrealizować założenie by podnoszenie poziomu wód gruntowych nie obejmowało gruntów prywatnych i by nie miało negatywnego wpływu na lokalną infrastrukturę. Wskazują na to zarówno wyniki monitoringu hydrologicznego, przeprowadzone wywiady i brak protestów społeczności lokalnych.

Należy więc uznać, że realizacja projektu nie wpłynęła negatywnie na szanse rozwojowe tutejszej społeczności, stan infrastruktury, efektywność rolnictwa czy ceny gruntów.

2. Wykupy gruntów

W ramach projektu wykupiono ok 145 ha gruntów na terenie 6 wsi w gminach Leszno i Brochów. Jest to realizacja wieloletnich postulatów właścicieli gruntów, którzy w większości nie uprawiali tych działek. Działanie to przyczyni się do poprawy sytuacji materialnej mieszkańców.

3. Użytkowanie gruntów

W ramach projektu przywrócono do użytkowania ok 60 ha łąk. Zgodnie z deklaracją KPN Grunty te będą w przyszłości wydierżawione i nadal użytkowane kośnie.

4. LIDAR

Mapa ukształtowania powierzchni terenu została wykonana i udostępniona w ramach prac projektowych. W ramach wielu spotkań rozpowszechniano informację o dostępności tej mapy co mogło przyczynić się do jej wykorzystania przez samorządy inne instytucje i osoby prywatne. Z różnych rozmów wynika, że mapa ta była wykorzystywana przynajmniej przez część samorządowców i mieszkańców tego terenu.

5. Wpływ na stosunki społeczne

Projekt realizowany był w dobrej atmosferze oraz przyczynił się do podniesienia poziomu wiedzy mieszkańców i samorządów z tego terenu o obiegu wód na terenie KPN. Oba te procesy pozwoliły zwiększyć kapitał zaufania społecznego na obszarze Puszczy Kampinoskiej co zaowocowało między innymi uzyskaniem akceptacji samorządów dla kolejnych działań renaturyzacyjnych w tym budowy progów stałych na Łasicy co dotąd było tematem bardzo kontrowersyjnym i nieakceptowanym przez społeczności lokalne..

6. Aktywność gospodarcza.

Mieszkańcy gmin puszczańskich wzięli udział w realizacji części działań zaplanowanych w projekcie. Firma Form-Awa z Izabelina odpowiadała za realizację części działań hydrotechnicznych, a mieszkańcy tego terenu brali udział w pracach budowlanych. Mieszkańcami puszczańskich gmin jest też część ekspertów realizujących w ramach projektu prace analityczne i monitoringowe.

7. Demografia i zamożność mieszkańców

Nie odnotowano istotnego zmniejszenia się liczby mieszkańców Puszczy w wyniku prowadzonych wykupów gruntów. Właściciele wykupowanych gruntów w części już mieszkali poza KPN (częściowo we wsiach przyległych częściowo dalej), a ci którzy mieszkają na terenie KPN nie zmienili swojego miejsca zamieszkania.

Z prowadzonych rozmów wynika, że środki uzyskane ze sprzedaży gruntów mieszkańcy mieszkali zainwestowali w podniesienie komfortu życia, edukację, spłatę kredytów lub powiększenie oszczędności.

8. Skala społeczno-gospodarczego oddziaływania projektu

Wydaje się, że skala oddziaływania społeczno-gospodarczego projektu była zgodna z przewidywaniami. Udało się tak zrealizować działania by podniesienie poziomu gruntowych nie wpłynęło negatywnie na perspektywy rozwojowe społeczności lokalnych. Zrealizowane działania oznaczały też pewien dopływ gotówki do społeczności lokalnych co pozytywnie wpłynęło na ich położenie materialne. Wydaje się, że projekt miał też bardzo pozytywny wpływ na poziom zaufania społecznego i zrozumienie dla uwarunkowań hydrologicznych tego terenu. Dotyczy to zarówno samorządów jak i zwykłych mieszkańców puszczy. W przyszłości może to zaowocować szeregiem inicjatyw, unikaniem błędów w lokalizacji inwestycji oraz poprawą jakości planowania przestrzennego na tym terenie.

Przeprowadzone wywiady i zgromadzone dane pozwalają też na wciągnięcie bardziej ogólnych wniosków na temat procesów społeczno-gospodarczych zachodzących na tym terenie.

Maleje liczba osób zamieszkujących tereny KPN

Zmiany demograficzne na terenie puszczańskich wsi mają wspólny kierunek – ludności zamieszkującej KPN ubywa. Różne natomiast jest tempo i różne powody odpływu ludności.

Najwolniejszy odpływ mieszkańców ma miejsce we wsiach we wschodniej części KPN, znajdujących się najbliżej Warszawy. Bliskość stolicy, infrastruktura; szkoły, urzędy, dostęp do lekarza, miejsca pracy oraz dobry dojazd do większych miejscowości powodują, że wsie te są nadal atrakcyjnym miejscem do zamieszkania. Na wyjazd decydują się głównie młodzi, którzy wolą mieszkać w mieście niż na wsi.

Liczba ludności w środkowej części KPN również spada pomału. We wsiach położonych blisko trasy 579 odpływ ludności jest wolniejszy niż w głębiej położonych rejonach. Powodem może być sąsiedztwo drogi przelotowej. Dobra komunikacja, a jednocześnie bliskość natury powodują, że wsie te są nadal atrakcyjne dla mieszkańców. Dodatkowo wsie Łubiec i Kępiaste są wyłączone z wykupu gruntów więc istnieje możliwość sprzedaży działek wzdłuż drogi tzw „ulicówek” i zabudowy na określonych warunkach. Więcej szczegółów http://edziennik.mazowieckie.pl/WDU_W/2017/11454/akt.pdf

Wsie położone dalej od trasy 579, w centralnej części parku (Górki, Zamość, Nowa i Stara Dąbrowa, Cisowe) oraz wsie zachodniej części parku (Famułki Królewskie i Brochowskie, Miszory) wyludniają się najszybciej. Powodem jest głównie starzenie się mieszkańców i niechęć młodych do zajmowania się rolą i hodowlą oraz brak alternatywnych źródeł utrzymania, czego konsekwencją jest odpływ młodych do miast. Niemożność kupna ziemi na terenie KPN, duża odległość od Warszawy, powoduje, iż nie ma napływu mieszkańców

rekompensującego migrację młodego pokolenia. W efekcie wsie te zamieszkują najczęściej ludzie starsi, żyjący z emerytur lub rent. Spory jest tu również odsetek bezrobotnych, korzystających z pomocy programów socjalnych oczekujących na uzyskanie wieku emerytalnego. Te wsie najprawdopodobniej opustoszeją najszybciej.

Patrząc na trendy oraz datę ostatniego powszechnego spisu ludności można domniemać, że obecnie liczba mieszkańców wsi znajdujących się na terenie KPN wynosi ok. 2.000 osób. Projekt Kampinoskie Bagna nie ma wpływu na procesy demograficzne zachodzące we wsiach na terenie oraz w otulinie KPN. Natomiast malejąca liczba mieszkańców oraz coraz większe obszary niezamieszkane dają przestrzeń do realizacji tego typu projektów bez obaw o ich wpływ na życie lokalnych społeczności.

Rośnie liczba mieszkańców wsi wokół wschodnich granic KPN

Zupełnie inaczej wygląda sytuacja demograficzna w sąsiedztwie KPN. Możliwość zakupu ziemi oraz zamieszkania w pobliżu lasu powoduje, że wsie wokół wschodnich granic KPN stają się coraz większe. Głównie sprowadzają się tu mieszkańcy z Warszawy, których pociąga perspektywa posiadania własnego domu w lesie. W każdej wsi (Adamówek, Kaliszki, Łosia Wólka, Palmiry, Izabelin Dziekanówek, Sadowa, Laski, Izabelin B, Izabelin C, Hornówek, Lipków) odnotowywane są wzrosty liczby mieszkańców. Proces ten raczej nie ulegnie zatrzymaniu, liczba mieszkańców będzie rosła, co powinno być brane pod uwagę podczas planowania działań informacyjnych w projektach Kampinoskie Bagna czy innych. W tych rejonach powinno być ich więcej.

Zauważalna jest różnica w zamożności mieszkańców wsi KPN oraz wsi sąsiadujących z parkiem, szczególnie od wschodniej strony.

Nie tylko liczba mieszkańców we wsiach graniczących z KPN od strony Warszawy rośnie, rośnie też z roku na rok liczba zarejestrowanych tu podmiotów gospodarczych. Wydaje się, że ludność napływająca charakteryzuje się dużą inicjatywą w biznesie, przedsiębiorczością oraz wyższymi niż średnia krajowa dochodami.

Dla odmiany, mieszkańców wsi znajdujących się na terenie KPN charakteryzuje ponad dwa razy niższy odsetek zarejestrowanych działalności na 100 mieszkańców. W tym rejonie jest też większy odsetek emerytów oraz osób żyjących z prac dorywczych, sezonowych, zarabiających poniżej średniej krajowej. Wielu mieszkańców nie pracuje. Wielu jest już na emeryturze bądź rencie.

W ramach projektu Kampinoskie Bagna wykupiono działki za łączną kwotę 8 mln złotych. Działki znajdowały się głównie na terenie gminy Brochów. Nie wiemy jak wykorzystane zostały te środki przez mieszkańców, niewątpliwie wpłynęły na zamożność osób sprzedających.

Rolnictwo i hodowla na terenie KPN

Rolnictwo i hodowla na terenie KPN prawie nie istnieje. Pojedyncze gospodarstwa czerpią dodatkowe źródło dochodu z upraw lub hodowli zwierząt. Najczęściej jest to koszenie siana, rzadziej zboże lub ziemniaki. Hodowla to głównie krowy na mleko lub mięso. W przypadku upraw istotnym motywatorem są dotacje unijne, bez nich areał upraw byłby jeszcze mniejszy. Ankietowani deklarowali, że uprawami oraz hodowlą zajmują ponieważ odziedziczyli gospodarstwo po rodzicach oraz, że tradycją rodzinną jest uprawa roli. Niezależnie od tradycji, mieszkańcy podkreślają, że ziemie są słabe, zwykle 5 i 6 kategorii, niewiele na nich rośnie bez nawożenia. O najtańszy nawóz naturalny trudno, ponieważ krów

jest także coraz mniej. Do uciążliwości zaliczono również zwierzynę leśną wchodzącą w szkodę oraz okresowe zalania. Młode pokolenie nie chce się zajmować gospodarką, wybiera pracę w mieście i przeprowadzkę. Odpływ młodych ze wsi do miasta nie jest kompensowany napływem z miasta do wsi, gdyż nie ma możliwości zakupu ziemi w obrębie Parku Narodowego.

Zupełnie inaczej wygląda sytuacja we wsiach poza granicami KPN, szczególnie w gminach Kampinos, Brochów i Leoncin, gdzie znajduje się wiele gospodarstw wielkoobszarowych. Wg właścicieli⁶ tylko duże, zmechanizowane gospodarstwo broni się ekonomicznie. Takich gospodarstw na terenie KPN nie ma.

Rolnictwo i hodowla nie są dziś głównym źródłem utrzymania mieszkańców KPN. Taka sytuacja wpływa na neutralny stosunek mieszkańców do utrzymania terenów bagiennych w stanie naturalnym, niemeliorowania kanałów oraz zatrzymania wody w KPN. Wdrożenie projektu Kampinoskie Bagna nie miało wpływu na decyzje mieszkańców o rozpoczęciu, kontynuacji czy rezygnacji z upraw oraz hodowli.

Wykupy ziemi oraz zakazy budowlane

Mieszkańcy KPN wiedzą, iż prawo pierwokupu ziemi ma Park, nie kwestionują zasadności działania. Nie spotkałam się również z zastrzeżeniami co do kwot za które Park odkupuje działki. Mieszkańcy wiedzą również, że wycenę sporządza zewnętrzny rzeczoznawca. Niektórzy wspominali o zbyt długim oczekiwaniu na wykup.

Projekt Kampinoskie Bagna pozwolił wykupić prawie 143 ha łąk położonych głównie w zachodniej części KPN. Właściciele łąk docenili możliwość jaką im stworzono; z łąk nie korzystali, wykup przez KPN był jedyną szansą na sprzedaż podmokłych terenów. Wg pani sołtys z Miszorz nadal są chętni do sprzedaży łąk graniczących z Łasicą od północnej strony, będącej już poza KPN. Gdyby KPN zechciał powiększyć swoje zasoby o te właśnie tereny, to istnieje taka możliwość.

Więszym problemem niż wykupy są dla mieszkańców zakazy budowlane. Niemożność budowania na własnej działce wywołuje duże emocje. Mieszkańcy potrzebują zgód na budowę, rozbudowę, remont swoich domów. Uważają, że czas oczekiwania na zgodę od KPN jest długi, a odpowiedź często odmowna. Najbardziej niezadowoleni są mieszkańcy obszaru Żurawiowe. To ich ten problem przede wszystkim dotyczy. Sytuacja jest powodem konfliktów z KPN.

Świadomość ekologiczna mieszkańców

Ankietowani zapytani o stosunek do tematu porzucanych śmieci w lesie potwierdzali, że śmieci są i trudno ten problem rozwiązać. Większość uważa, że skala zdarzenia nie jest tak duża jak kilka, kilkanaście lat temu, ale nadal jest.

Jedna osoba opowiedziała o organizowanej od lat akcji sprzątania lasu przez mieszkańców Dziekanówka. Takie inicjatywy, nawet jeśli nie wszyscy w nich biorą udział, szybko robią się popularne, kształtują postawy, wpływają na stosunek do tematu, który być może wcześniej był obojętny. Regularnie prowadzone uwrażliwiają, powodują, że do tej pory beztroskie zachowanie czy to cudze czy własne zaczyna być postrzegane jako szkodliwe, a śmieci,

⁶ „Raport podsumowujący 20 wywiadów przeprowadzonych z rolnikami na terenach gmin Kampinos, Brochów i Leoncin” 2017

których się wcześniej nie zauważało, zaczynają rzucać się w oczy. Im dłużej akcja trwa, tym bardziej zachowania takie jak dbanie o swoje otoczenie, stają się normą. Portale społecznościowe i liczne akcje sprzątanias miast, lasów, rzek w nich ogłaszane sprzyjają inicjatywie, pokazują, że problem jest ważny, aktywizują całe społeczności wokół dbania o swoje otoczenie.

Stosunek mieszkańców do utrzymania terenów bagiennych w stanie naturalnym

Większość ankietowanych miała neutralny stosunek do tematu. Od kiedy uprawa roli przestała być źródłem utrzymania mieszkańców, tym samym ilość wody na łąkach przestała być istotna. Ankietowani zapytani, które rejonys parku najchętniej odwiedzają, zwykle wymieniali swoje najbliższe sąsiedztwo i drogi dojazdowe. Większość osób nie zapuszcza się głębiej w las, nie odwiedza również bagien, nie jest w stanie oszacować czy wody na bagnach jest w tym roku więcej czy mniej niż w poprzednim, stąd też neutralna postawa jeśli chodzi o działania na bagnach. Taka sytuacja wyjściowa sprzyja realizacji projektu Kampinoskie Bagna, pod warunkiem odpowiedniego jego komunikowania, co ma miejsce i zostało potwierdzone w analizie wywiadów (pytania 29-36).

Mieszkańcy zachodniej części Parku mieli możliwość sprzedania swoich łąk KPN w ramach projektu Kampinoskie Bagna, z czego chętnie skorzystali. Podmokłe łąki od lat były nieużytkami. Część mieszkańców liczy, że wykup łąk się nie zakończył i że łąki po północnej stronie Łasicy, znajdująca się poza KPN, ale granicząca z Parkiem, też zostaną przez Park wykupione.

Inaczej wygląda sytuacja we wsiach sąsiadujących ze wschodnią częścią KPN (Kaliszki, Adamówek, Łosia Wólka) gdzie wysoki stan wód gruntowych jest wiązany z działalnością REC i projektem Kampinoskie Bagna. Lokalni aktywiści mówią o problemie zalewania piwnic, łąk, o konieczności zakupu pomp, drenów, podnoszeniu niżej położonych pomieszczeń. Przyznają, że problem ten ma dłuższą historię niż działania projektu Kampinoskie Bagna, bo walka z wodami gruntowymi trwa od co najmniej 10 lat.

W tym miejscu warto przypomnieć, że lata 2009, 2010, 2011 charakteryzowały wyższe niż średnia opady, z czego najbardziej mokry był rok 2010. Po kilku kolejnych latach suchych i umiarkowanych rok 2017 powtórzył rekordy opadów roku 2010, a przełom 2017/2018 z powodu roztopów wywołał zalania i podtopienia na terenie całego Parku.

Opady we wschodniej części KPN są wyższe od opadów w części zachodniej (patrz: średnie w latach 2000-2018 w różnych punktach pomiarowych), co oznacza, że na Adamówek, Kaliszki czy Łosią Wólkę spadło więcej wody niż na wie w dalszych rejonach.

Wymienione wie (Kaliszki, Adamówek) charakteryzuje wzrost liczby mieszkańców, wzrost liczby rejestrowanych działalności, co pociąga za sobą budowy domów i innych obiektów. Ankietowani przyznali, że ekipom budowlanym zdarza się wyrzucać gruz w miejscach do tego nie przeznaczonych np. do rowu. Sprawcy nie ponoszą konsekwencji, rowy zostają zasypane, woda nie odpływa, poziom wód gruntowych się podnosi. Mieszkańcy których stać, podnoszą swoje działki nasypując gruz, przez co u ich sąsiadów jest jeszcze więcej wody. Sytuacja wydaje się być trudna do rozwiązania. W pewien sposób mieszkańcy sami przyczynili się do powstania problemu, jakim są podnoszące się wody gruntowe. Nie mając wpływu na budowy i ekipy budowlane szukają winy w niemeliorowanej Łasicy i tamach bobrowych. Problem jest złożony. Wymaga komunikacji pomiędzy REC, KPN i

mieszkańcami. Ci, którzy cierpią z powodu podnoszącej się okresowo wody nie wiedzą co zrobić, by proces ten zatrzymać i potrzebują pomocy.

Podsumowałabym sytuację stwierdzeniem: problem wysokich wód gruntowych w Kaliszkach i Adamówku nie jest konsekwencją działań REC i projektu Kampinoskie Bagna, jednak jest w interesie REC by był on rozwiązany, bo będzie wracał. Być może należy dotrzeć do szerszej grupy mieszkańców Adamówka i Kaliszek, podnieść świadomość istnienia problemu w lokalnej społeczności, nakierować na wspólne szukanie rozwiązań oraz wzbudzić współodpowiedzialność, tym samym pozytywnie wpłynąć na osoby, które świadomie lub nie przyczyniają się do podnoszenia wód w rejonie. Dołączyłabym także działania edukacyjne w szkołach dla dzieci, nauczycieli i rodziców.

Relacje pomiędzy mieszkańcami puszczańskich wsi a KPN i REC

Wszystkie osoby, które udzielały wywiadów słyszały o projekcie Kampinoskie Bagna, posiadały mniejszą lub większą wiedzę o założeniach projektu, wspominały spotkania informacyjne lub wycieczki w teren z pracownikiem REC.

Spośród 299 osób, które wypełniły ankiety w ramach „Badania nastawienia społeczności lokalnych do projektu Kampinoskie Bagna, raport z II i III badania ankietowego” 41% osób również zadeklarowało, że o projekcie wie.

Wydaje się, że REC bardzo dobrze zadbał o odpowiednie komunikowanie projektu, mimo że, jak się okazuje, większości mieszkańców KPN ma neutralny stosunek do bagien. Różnorodność form komunikacji z lokalnymi społecznościami; spotkania, pikniki, ankiety, wycieczki, odniosły efekt. Z pewnością te formy komunikacji dają wymierne korzyści. Im więcej ludzie wiedzą ze źródeł oficjalnych, tym mniej domysłów. Nawet jeśli nieduża część mieszkańców danej wsi bierze udział w wydarzeniu organizowanym przez REC, to reszta mieszkańców też się o nim dowiaduje, co jest głównym celem.

O spotkaniach z pracownikami KPN mieszkańcy mówią dużo mniej. Relacje pomiędzy KPN a mieszkańcami parku oraz otuliny są bardziej złożone, tematów, które mogą być zarzewiem konfliktu więcej, ale też szans na współpracę, wspólne akcje dużo. Wydaje się, że KPN nie wykorzystuje w pełni swoich możliwości w tym obszarze.

Mieszkańcy puszczańskich wsi koncentrując się na codzienności, widzą częściej trudności wynikające z życia w Parku, rzadziej dostrzegają pozytywy. Podczas gdy wielu ludzi chciałoby zamieszkać w puszczy, lecz nie ma takiej możliwości, mieszkańcy puszczy często nie doceniają tego, czego inni zazdroszczą; piękna przyrody, różnorodności fauny i flory, rzadkiego sąsiedztwa bagien i wydm, czystego powietrza wolnego od smogu. Zmiana postrzegania swojego otoczenia oraz rozwiązywanie bieżących problemów jest w interesie obu stron: mieszkańców oraz dyrekcji KPN.

